

**Actuariële en bedrijfstechnische nota
van
Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland**

14 december 2018

Inhoudsopgave

1. HOOFDLIJNEN VAN HET INTERNE BEHEERSINGSSYSTEEM EN VAN DE OPZET VAN DE ADMINISTRATIEVE ORGANISATIE EN INTERNE CONTROLE	4
1.1 HET PENSIOENFONDS.....	7
1.2 DE ROL VAN ACCOUNTANT, CERTIFICEREND ACTUARIS EN ADVISEREND ACTUARIS	12
1.3 TAKEN EN WERKWIJZE VAN HET BESTUUR	13
2. PROCEDURES EN CRITERIA VOOR DE AANSLUITING VAN WERKGEVERS BIJ HET FONDS EN VOOR HET VERKRIJGEN VAN HET DEELNEMERSCHAP VAN HUN WERKNEMERS	18
2.1 AANSLUITING WERKGEVERS.....	18
2.2 VERKRIJGING DEELNEMERSCHAP	18
3. HOOFDLIJNEN VAN DE UITVOERINGSOVEREENKOMST	19
3.1 WIJZE VASTSTELLING VERSCHULDIGDE PREMIE	19
3.2 PREMIEBETALING	19
3.3 INFORMATIEVERSTREKKING DOOR WERKGEVER AAN PENSIOENFONDS	19
3.4 PROCEDURES PREMIEBETALINGSACHTERSTAND	19
3.5 PROCEDURES WIJZIGING PENSIOENOVEREENKOMST	19
3.6 VOORWAARDEN TOESLAGVERLENING	19
3.7 PROCEDURES AANGAANDE BESLUITEN OMTRENT VERMOGENSOVERSCHOTTEN, VERMOGENSTEKORTEN DAN WEL WINSTDELING	20
3.8 BETALINGSVOORBEHOUD WERKGEVER	20
3.9 PREMIEKORTING OF -TERUGSTORTING.....	20
3.10 BIJSTORTINGSVERPLICHTING.....	20
4. HOOFDLIJNEN VAN DE PENSIOENREGELING	21
5. HERVERZEKERING	24
6. FINANCIËLE OPZET	25
6.1 EIGEN VERMOGEN.....	25
6.2 PREMIEBELEID	28
6.3 BELEGGINGSBELEID	33
6.4 TOESLAGBELEID	40
6.5 SYSTEMATIEK VASTSTELLING PARAMETERS.....	41
7. FINANCIËLE STURINGSMIDDELEN.....	43
7.1 PREMIEBELEID	43
7.2 BELEGGINGSBELEID	43
7.3 TOESLAGBELEID	43
8. KORTING PENSIOENAANSPRAKEN EN -RECHTEN.....	44
8.1 KORTING VAN AANSPRAKEN	44
8.2 HERSTEL VAN GEKORTE AANSPRAKEN EN GEMISTE TOESLAGEN	44
9. RISICOHouding EN HAALBAARHEIDSTOETS.....	46
9.1 RISICOHouding	46
9.2 DOELSTELLINGEN	46
9.3 HAALBAARHEIDSTOETS.....	47
9.4 HET VEREIST EIGEN VERMOGEN.....	50
9.5 RISICOMANAGEMENT	50
BIJLAGE 1 – VERKLARING INZAKE BELEGGINGSBEGINSELEN	55
BIJLAGE 2 – FINANCIËEL CRISISPLAN.....	64
BIJLAGE 3 – INVESTMENT BELIEFS	69
BIJLAGE 4 – TOETSING PRUDENT PERSON	74

Inleiding

Zoals in artikel 4 van de statuten is vermeld, werkt Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland gevestigd te Emmen, hierna te noemen 'het pensioenfonds', volgens een actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn). De inhoud van de hierna te beschrijven abtn is afgestemd op het bepaalde bij en krachtens de Pensioenwet:

- artikel 145 van de Pensioenwet, en;
- paragraaf 9 van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen.

Deze abtn is vastgesteld op 14 december 2018 en vervangt alle voorgaande nota's.

De beschrijvingen die deze abtn bevat zijn zodanig dat de Nederlandsche Bank op basis van deze abtn tot een oordeel kan komen over de wijze waarop wordt voldaan aan het bij en krachtens de Pensioenwet bepaalde.

De abtn is onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- de hoofdlijnen van het interne beheersingssysteem en van de opzet van de administratieve organisatie en interne controle (hoofdstuk 1);
- procedures en criteria voor de aansluiting van werkgevers bij het pensioenfonds en voor het verkrijgen van het deelnemerschap van hun werknemers (hoofdstuk 2);
- de hoofdlijnen van de uitvoeringsovereenkomst (hoofdstuk 3);
- de hoofdlijnen van de pensioenregeling (hoofdstuk 4);
- herverzekering (hoofdstuk 5);
- de financiële opzet (hoofdstuk 6);
- de financiële sturingsmiddelen (hoofdstuk 7);
- korting pensioenaanspraken en –rechten (hoofdstuk 8)
- risicohouding en haalbaarheidstoets (hoofdstuk 9).

1. Hoofdpijnen van het interne beheersingssysteem en van de opzet van de administratieve organisatie en interne controle

Het fonds

De Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland is een ondernemingspensioenfonds dat de risico's voortvloeiende uit haar reglementen in principe zelf draagt. In deze nota wordt, mede ten behoeve van de wettelijke verplichting ter zake, het bestuursbeleid - dat wordt gevoerd om de pensioenregeling te kunnen uitvoeren - omschreven, waarbij voornamelijk het strategische beleid zal worden weergegeven.

Doel van de nota

Het doel van deze nota is om het bestuursbeleid te omschrijven dat wordt gevoerd om de pensioenovereenkomst van het fonds te kunnen nakomen.

Conform het bepaalde in de pensioenwet omschrijft de nota de wijze waarop het fonds de middelen beheert en de pensioenregeling uitvoert.

Ook komen aan de orde de organisatiestructuur, de interne controle en de wijze en voorwaarden waarop het bestuur werkzaamheden heeft uitbesteed.

Nagestreefde mate van detaillering

In deze actuariële en bedrijfstechnische nota wordt een beschrijving gegeven van de verplichtingen, de risico's, de financiële opzet, de sturingsmiddelen en de organisatie van SPFN. Het beleid zal zoveel mogelijk in strategische zin omschreven worden. Alleen indien het bestuur meent dat het strategische beleid bijstelling behoeft, zal deze nota dienovereenkomstig aangepast worden. De nota zal bijvoorbeeld niet gewijzigd worden bij wijzigingen van de beleggingsmix op grond van economische omstandigheden en verwachtingen. Hierbij geldt als voorwaarde dat de wijzigingen binnen de in deze nota omschreven grenzen blijven.

Algemeen beleidsuitgangspunt

Het algemene uitgangspunt van het te voeren beleid is het verstrekken van zo optimaal mogelijke pensioenaanspraken en pensioenrechten onder een breed scala van omstandigheden, tegen zo laag mogelijke uitvoeringskosten.

Het doel van Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland is ten bate van de deelnemers en hun na te laten betrekkingen uitkering van pensioen te verzekeren alsmede alle handelingen te verrichten die daartoe bevorderlijk zijn. SPFN heeft om dat doel te kunnen bereiken een organisatie opgezet waarbinnen de uitvoering van de pensioenregeling en het beheer van het vermogen op een adequate en gecontroleerde manier kan plaatsvinden. Het bestuur heeft hiertoe de volgende missie en visie opgesteld.

Missie Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland

(In de missie is beschreven waar het pensioenfonds voor staat, wat het bestaansrecht is en welke waarden en identiteit het pensioenfonds kenmerken).

- Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland voert de pensioenovereenkomst uit zoals deze is afgesproken tussen de (gewezen) werknemers en de sponsor (bestaansrecht).
- Het pensioenfonds heeft ten doel om, binnen de grenzen van zijn middelen, de deelnemers, gewezen deelnemers en hun nabestaanden, nu en in de toekomst, te ondersteunen bij de financiële gevolgen van ouderdom, arbeidsongeschiktheid en overlijden (waar het voor staat).
- Het pensioenfonds voorziet hiertoe in het op lange termijn verstrekken van de nominale pensioenaanspraken en pensioenrechten en heeft de ambitie/streeft hierbij naar het zo mogelijk waardevast houden van de opgebouwde pensioenen, de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenaanspraken. (waar het voor staat).
- Het pensioenfonds voert de uitvoeringsovereenkomst uit tegen een zo gunstig mogelijke prijs-kwaliteitverhouding, zonder daarbij haar maatschappelijke verantwoordelijkheid uit het oog te verliezen.

Kernwaarden Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland

- **Betrouwbaarheid**
De deelnemers moeten op het fonds kunnen vertrouwen. Nu en in de toekomst. Het fonds voert zijn taken degelijk uit en toetst of afspraken in overeenstemming zijn met de wet- en regelgeving. Het fonds werkt vanuit een robuust en solide beleidskader en de beginselen van goed pensioenfondsbestuur. De beslissingen van het fonds zijn zorgvuldig en zijn passend binnen het karakter en de verantwoordelijkheden van het pensioenfonds.
- **Deskundigheid**
Het fonds voert de aan het fonds toevertrouwde taken deskundig en professioneel uit op een adequate, correcte, weloverwogen en zorgzame wijze. Het fonds is aanspreekbaar op zijn gedrag en besluiten. Bij inschakeling van externe partijen moeten ook die aan de normen van het fonds voldoen.
- **Transparantie**
Het fonds communiceert helder en open over de pensioenregeling, de financiële positie van het fonds en de risico's die daaraan verbonden zijn voor de belanghebbenden bij het fonds. Het fonds communiceert helder en legt open verantwoording af over de invulling van de aan het fonds opgedragen taak, het gevoerde beleid en de resultaten daarvan.

Visie van Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland

(de visie geeft aan hoe en binnen welke kaders en toekomstbeeld de missie moet worden uitgevoerd).

- Het fonds streeft naar een betaalbare pensioenregeling voor jong en oud. Voor de actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden, maar ook voor de sponsor.
- Het fonds is zich bewust van zijn verantwoordelijk om de deelnemers, gewezen deelnemers en nabestaanden een zo goed mogelijk waardevast inkomen te bieden tegen de gevolgen van ouderdom, arbeidsongeschiktheid en overlijden.
- Het fonds is zich tegelijkertijd ook bewust dat het dient om te gaan met de verwachtingen van alle belanghebbenden. Nu, maar ook met de toekomstige

maatschappelijke veranderingen en bijbehorende verwachtingen omtrent pensioenopbouw.

- Het fonds acht communicatie en transparantie van belang om deze verwachtingen te managen. Alleen hierdoor kan er een wederzijdse betrokkenheid ontstaan die de huidige en toekomstige maatschappelijke verwachtingen zal reflecteren.
- Het fonds dient rekening te houden en zich aan te passen aan de steeds veranderende wet- en regelgeving en alle regelgeving met betrekking tot toezicht.

Code pensioenfondsen

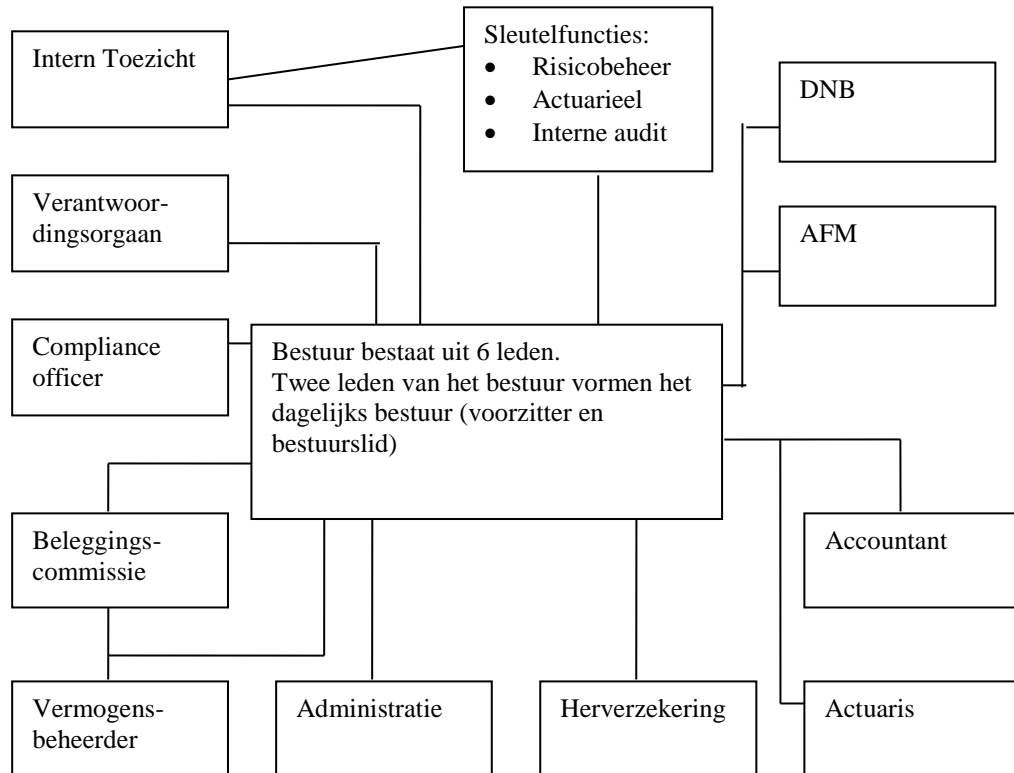
De Stichting van de Arbeid en de Pensioenfederatie hebben eind 2018 de nieuwe Code pensioenfondsen gepubliceerd.

In de Code pensioenfondsen worden Normen geformuleerd, die moeten bijdragen tot een goed pensioenfondsbestuur. Het streven naar optimalisering van de kwaliteit van het pensioenfondsbestuur moet door pensioenfondsen inzichtelijker worden gemaakt. De Code is overigens geen doel op zich, maar een middel om pensioenfondsen beter te laten functioneren. Ook moet de Code zorgen voor meer vertrouwen van de belanghebbenden in het bijzonder en van de maatschappij in het algemeen.

Deskundigheid, betrokkenheid en goede samenwerking vormen de basis voor goed bestuur van een pensioenfonds. Goed pensioenfondsbestuur heeft overigens niet alleen betrekking op besturen, maar ziet toe op alle organen van het fonds. De Code staat overigens niet op zichzelf, maar maakt deel uit van het volledige stelsel van bestaande wet- en regelgeving. Daarnaast geven de aanbevelingen, convenanten en Codes van de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid richting aan de governance. De Pensioencode is voor het bestuur leidend voor de Governance van het Fonds. De werking van de Code is echter gebaseerd op hoe de pensioenfondsen met de intenties van de Code omgaan. De waarde zit in de dialoog en afgewogen besluitvorming over de onderwerpen in de Code. Dat betekent dat er ruimte is om af te wijken van de normen, mits dit weloverwogen door het Fonds gebeurt.

Het fonds heeft een overzicht van alle punten van de pensioencode en heeft hierin vastgelegd op welke wijze het pensioenfonds de betreffende punten geborgd heeft.

Organogram

1.1 *Het pensioenfonds*

Binnen de organisatiestructuur van het pensioenfonds zijn de drie verschillende functies van 'Goed Pensioenfondsbestuur' te onderkennen. Deze functies zijn respectievelijk bestuur, verantwoording en toezicht. Deze functies worden door respectievelijk het bestuur, het verantwoordingsorgaan en het intern toezicht uitgeoefend.

Het bestuur is in dialoog met het verantwoordingsorgaan. Dit geldt ook voor het intern toezicht, dat met enige afstand de dialoog met het bestuur aangaat.

Deze structuur heeft tot doel dat het pensioenfonds op integere wijze wordt aangestuurd, waarbij de processen helder en transparant zijn.

1.1.1 *Het bestuur van het fonds*

Het bestuur heeft de volgende verantwoordelijkheden:

- het beheer van het fonds;
- het uitvoeren van de pensioenovereenkomst tussen werkgever en werknemers, en;
- het doen van pensioenuitkeringen aan pensioengerechtigden.

Het bestuur heeft de volgende bevoegdheden:

- het vaststellen en/of wijzigen van statuten en pensioenreglement;

- het vaststellen en/of wijzigen van de financieringsovereenkomst dan wel uitvoeringsovereenkomst (alleen in overleg met de werkgever);
- het vaststellen en/of wijzigen van uitvoeringsbesluiten;
- het uitvoeren van betalingen;
- contractuele verplichtingen aangaan met derden, waarbij het fonds wordt vertegenwoordigd door de voorzitter tezamen met de secretaris, als ook bij ontstentenis van deze door een door de werkgever benoemd bestuurslid en een door de deelnemers gekozen bestuurslid tezamen.

Het dagelijks bestuur van het fonds wordt gevormd door de voorzitter en de secretaris. Het dagelijks bestuur heeft regelmatig (gemiddeld elke 2 weken) overleg over het bespreken van relevante ontwikkelingen en voortgang van activiteiten. Alle voorstellen tot besluiten worden ingebracht in de bestuursvergadering.

De beleggingscommissie bestaat uit 2 leden van het bestuur. De commissie wordt bijgestaan door externe deskundige. De bevoegdheden van de beleggingscommissie zijn vastgelegd in een mandaat.

Samenstelling

De samenstelling van het bestuur is vastgelegd in de statuten.

Het is het beleid van het bestuur van het Fonds dat bij de samenstelling zoveel mogelijk wordt getracht een redelijke afspiegeling van het deelnemersbestand te vormen. Het is ook het beleid van het bestuur om diversiteit na te streven. Bij de invulling van vacatures zal in eerste instantie vooral naar de geschiktheidseisen voor de functie gekeken worden.

De benoemings- en ontslagprocedure van het bestuur is vastgelegd in de statuten.

De bestuursleden moeten voldoen aan de geschiktheidseisen (deskundigheid en competenties), zoals vastgelegd in het geschiktheidsplan.

Het bestuur zorgt voor geschiktheid, complementariteit en continuïteit binnen het bestuur. Het bestuur toetst de geschiktheid van bestuursleden bij het aantreden.

De gewenste geschiktheid van bestuursleden is beschreven in het geschiktheidssplan zoals bedoeld in het bepaalde bij en krachtens artikel 105 van de pensioenwet.

Het hoofddoel van het deskundigheidsplan is

- het formuleren van de benodigde deskundigheid, competenties en professioneel gedrag van de individuele bestuursleden en van het bestuur als geheel; door middel van een geschiktheidsmatrix is er inzicht in de deskundigheid van het bestuur.
- het bevorderen en waarborgen van de gewenste geschiktheid van bestuurders binnen het bestuur.
- Bij geconstateerde lacunes vaststellen van een opleidingsplan.

De geschiktheid wordt bepaald door de deskundigheid, competenties en professioneel gedrag van de bestuurder. Het geschiktheidsplan is erop gericht op gestructureerde wijze het niveau van geschiktheid van het bestuur te laten aansluiten bij wat nodig is aan geschiktheid voor het goed besturen van het pensioenfonds. In dit

geschiktheidsplan komt aan de orde de wijze waarop het fonds is georganiseerd en hoe het beleid van het fonds is met betrekking tot de bevordering en handhaving van de vereiste geschiktheid van het bestuur van het fonds en welke voorzieningen in dit verband getroffen worden. Voorts wordt aangegeven hoe eventuele lacunes opgeheven zullen worden door middel van een opleidingsplan.

Geschiktheid zal worden georganiseerd rondom de kerntaak van het bestuur. De kerntaak van het bestuur is het realiseren van het statutaire doel van het pensioenfonds. Dit komt neer op het vaststellen van het beleid van het fonds, het organiseren van de uitvoering van het beleid en het houden van toezicht op die uitvoering en het afleggen van verantwoording daarover.

Voor elke bestuursfunctie is een profielschets opgesteld. Hierin is vastgelegd wat het globale tijdsbeslag van de bestuursfunctie is.

Evaluatie

Het doel van de evaluatie is te komen tot een effectieve rolvervulling van het bestuur. De zelfevaluatie moet inzicht geven in het functioneren als groep en het op orde hebben van de (administratieve) organisatie, en of het bestuur voldoende zicht en controle heeft op de uitvoering van de pensioenregeling.

Van deze evaluatie wordt een verslag gemaakt.

De uitkomst van de evaluatie kunnen verbeterpunten zijn. Deze zullen dan worden opgenomen in de actielijst van de bestuursvergadering zodat geborgd wordt dat hieraan invulling wordt gegeven. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het belang dat een bepaald thema volgens het bestuur heeft en in hoeverre daar binnen het bestuur aandacht voor is.

1.1.2 Verantwoordingsorgaan (VO)

Het verantwoordingsorgaan heeft tot taak een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht (de visitatiecommissie), over het door het bestuur uitgevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst. Het VO bewaakt of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement juist uitvoert. Ook bewaakt het VO of het bestuur de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden evenwichtig afweegt. Dit oordeel wordt, samen met de reactie van het bestuur daarop, bekend gemaakt en in het jaarverslag opgenomen.

Het VO onderneemt actie als het van oordeel is dat het bestuur niet naar behoren functioneert.

Het bestuur bespreekt tenminste eenmaal per jaar, voor het openbaar maken van het jaarverslag, het gevoerde beleid en het resultaat daarvan met het verantwoordingsorgaan.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit 3 leden:

- *één vertegenwoordiger van de werkgever;*
- *één vertegenwoordiger van de deelnemers;*
- *één vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden.*

De benoemings- en ontslagprocedure zijn vastgelegd in het reglement van het verantwoordingsorgaan. Bij de samenstelling wordt ook hier het diversiteitsbeleid gevolgd. Ook wordt zoveel mogelijk getracht een redelijke afspiegeling van het deelnemersbestand te vormen. Het verantwoordingsorgaan bewaakt en bevordert de geschiktheid van zijn leden.

1.1.3 Intern toezicht

Het intern toezicht vervult zijn toezichttaak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering door het pensioenfonds. Het intern toezicht is ten minste belast met het toezicht op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. Bij het uitoefenen van haar taak stelt het intern toezicht zich onafhankelijk op. Het intern toezicht heeft het vermogen en de durf om zich kritisch op te stellen richting het bestuur. Echter, het intern toezicht is wel een gesprekspartner van het bestuur en zoekt de dialoog.

Voor het intern toezicht heeft het bestuur gekozen voor het visitatiemodel. De visitatie- commissie bestaat uit externe personen. Het bestuur is van mening dat hiermee de onafhankelijkheid van de visitatiecommissie geborgd is.

1.1.4 Integriteit

De leden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan, het intern toezicht en andere medebeleidsbepalers handelen integer. Ze zorgen ervoor dat hun eigen functioneren getoetst wordt. Ze vermijden elke vorm en elke schijn van persoonlijke bevoordeling of belangenverstremming met een partij waarmee het fonds een band heeft, op welke manier dan ook. Alle nevenfuncties (betaald of onbetaald) worden gemeld bij de compliance officer en beoordeeld op het mogelijk bestaan van tegenstrijdige belangen.

Het fonds heeft een gedragscode ingesteld voor het bestuur ter voorkoming van conflicten tussen het belang van het fonds en de belangen (privé en zakelijk) van betrokkenen alsmede ter voorkoming van het gebruik van vertrouwelijke informatie van het fonds voor privé of zakelijke doeleinden. De gedragscode wordt door alle bestuursleden jaarlijks ondertekend.

Het fonds streeft een cultuur na waarbij alle betrokkenen van het fonds elkaar aan kunnen en durven te spreken op integriteitszaken indien daar aanleiding toe is.

Het fonds heeft een analyse uitgevoerd en de risico's als gevolg van belangenverstremming vastgelegd.

1.1.5 Compliance

Het bestuur is er verantwoordelijk voor dat het fonds zich houdt aan alle opgestelde wet- en regelgeving en dat het fonds zich tijdig aanpast als deze wet- en regelgeving verandert.

Tevens heeft het fonds een compliance-officer aangesteld. Deze ziet er op toe dat de wet- en regelgeving en de door het fonds intern opgestelde regels worden nageleefd. De compliance-officer is ook het eerste aanspreekpunt voor een ieder bij geconstateerde onregelmatigheden.

1.1.6 Beloningsbeleid

Voor alle functionarissen in bestuur en verantwoordingsorgaan stelt de werkgever tijd beschikbaar. Met externe functionarissen is met de sponsor een overeenkomst afgesloten. Het bestuur hanteert geen prestatie gerelateerde beloningen. In het geschiktheidsplan is dit verder uitgewerkt.

1.1.7 Klachten, onregelmatigheden en klokkenluiders

Op grond van de Pensioenwet moet een pensioenfonds beschikken over een interne klachten- en geschillenprocedure. Ter uitvoering van deze wettelijke verplichting heeft Sichting Pensioenfonds Fresenius Nederland (hierna pensioenfonds) de onderhavige regeling opgesteld.

A. Begripsomschrijvingen

- Bestuur:

Het bestuur van het pensioenfonds, bestaande uit 6 personen, paritair samengesteld uit werkgeververtegenwoordigers en vertegenwoordigers van werknemers en pensioengerechtigden.

- Belanghebbende:

De persoon, die uit hoofde van de statuten en/of het pensioenreglement van het pensioenfonds, rechten kan ontlenen of meent te kunnen ontlenen, jegens het pensioenfonds.

- Klacht:

De klacht van een belanghebbende over de wijze, waarop de statuten en de reglementen van het pensioenfonds zijn of zullen worden toegepast. De belanghebbende stelt zich op het standpunt dat hij in zijn rechten jegens het pensioenfonds is of zal worden geschaad, dan wel dat hij zich op incorrecte wijze door het pensioenfonds bejegend acht.

Als klacht in de zin van deze regeling wordt niet aangemerkt een klacht die de belanghebbende heeft in de uitoefening van zijn lidmaatschap van het bestuur.

- Geschil:

Indien niet, of niet volledig, aan een klacht van een belanghebbende tegemoet gekomen wordt door het bestuur, is er sprake van een geschil.

B. Klachten- en Geschillenregeling:

1. Indien bij een belanghebbende een klacht is ontstaan, dan kan de belanghebbende zich hierover schriftelijk en gemotiveerd tot de Compliance Officer van het pensioenfonds wenden, die het bestuur van het pensioenfonds hierover informeert. Het bestuur is gehouden om binnen 2 weken na de eerstvolgende reguliere bestuursvergadering na ontvangst van de klacht, gemotiveerd op de klacht van de belanghebbende te reageren.
2. Het bestuur brengt vervolgens haar oordeel schriftelijk ter kennis van de belanghebbende, onder vermelding van de al dan niet naar aanleiding van de klacht genomen maatregelen. Indien niet of niet volledig aan de klacht wordt tegemoet gekomen, geeft het bestuur de mogelijkheid aan om het ontstane geschil voor te leggen aan de ombudsman Pensioenen of aan de burgerlijke rechter.
3. De ombudsman behandelt uitsluitend klachten over de uitvoering van het pensioenreglement en alleen als eerst de interne klachtenprocedure is doorlopen.

C. Ombudsman Pensioenen:

1. Indien de belanghebbende zich niet kan vinden in de uitkomst van de procedure, zoals onder B vermeld, kan hij zich wenden tot de Ombudsman Pensioenen (tel.nr. 070-3338965). Ook te bereiken via: www.ombudsmanpensioenen.nl
2. Het pensioenfonds neemt het niet-bindend advies van de ombudsman zeer serieus mee in haar finale overwegingen. Indien het bestuur besluit het advies van de ombudsman niet op te volgen, zal hierover schriftelijk een gemotiveerde verklaring gegeven worden aan belanghebbende.

D. Kosten:

1. Aan het voorleggen van een klacht of geschil bij de Ombudsman Pensioenen, en de behandeling daarvan, zijn geen kosten verbonden.
2. Kosten van gerechtelijke procedures (incl. verdedigingskosten) zijn voor rekening van de verliezende partij, tenzij een rechterlijke uitspraak anders bepaalt.

1.2 De rol van accountant, certificerend actuaaris en adviserend actuaaris

Accountant

De accountant controleert jaarlijks de, onder verantwoordelijkheid van het bestuur, opgestelde jaarrekening. Hij doet dit in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten. Volgens deze richtlijnen wordt de controle zodanig uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Deze accountant controleert jaarlijks de staten voor De Nederlandsche Bank N.V. (DNB) en vervolgens doet de accountant verslag van zijn werkzaamheden in de vorm van een accountantsverklaring, een managementletter en een verslag aan het bestuur. Het bestuur beoordeelt ten minste eenmaal in de vier jaar het functioneren van de accountant.

Indien het bestuur gedurende het jaar behoefte heeft aan advies van een accountant, beoordeelt het bestuur of dit advies door de controlerend accountant kan worden

uitgevoerd, dan wel door een accountant die niet de controle werkzaamheden uitvoert voor het fonds. Dit om belangenverstrengeling te voorkomen.

Certificerend Actuaris

De certificerend actuaris toetst jaarlijks of het fonds voldoet aan het gestelde in de Pensioenwet (artikel 126 tot en met 140). Daarbij controleert hij of de technische voorzieningen, conform de grondslagen van het fonds, juist zijn vastgesteld. Voorts beoordeelt de certificerend actuaris of de voorziening pensioenverplichtingen op voldoende veilige grondslagen is berekend.

Hiernaast beoordeelt hij jaarlijks of de in het fonds aanwezige middelen toereikend zijn voor een continue dekking van het (minimaal) vereist eigen vermogen.

De certificerend actuaris is onafhankelijk van het pensioenfonds en verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds. De certificerend actuaris beschikt over een gedragscode over de onafhankelijkheid van de certificerend actuaris, waarvoor bij De Nederlandsche Bank N.V. goedkeuring is aangevraagd.

Het bestuur beoordeelt ten minste eenmaal in de vier jaar het functioneren van de actuaris.

Adviserend actuaris

De adviserend actuaris ondersteunt het bestuur bij het ontwikkelen en formuleren van het beleid van het fonds. Hiervoor stelt de actuaris maandelijks de Technische Voorzieningen vast, stelt jaarlijks de kostendeckende premie vast (over het afgelopen jaar en een schatting voor het komende jaar, rekening houdend met financiële (o.a. rente) en wettelijke ontwikkelingen (o.a. pensioenleeftijd).

1.3 Taken en werkwijze van het bestuur

Verantwoordelijkheid:

Het bestuur voert voor alle belanghebbenden van het pensioenfonds als 'goed huisvader' (m/v) de pensioenregeling uit: de regeling in ontvangst nemen, aanvaarden en beheren, de gelden beleggen, de pensioenen uitkeren en belanghebbenden informeren. Het bestuur heeft de eindverantwoordelijkheid en de regie over alle werkzaamheden van het fonds, ook indien deze uitbesteed zijn.

Hiertoe heeft het bestuur heldere afspraken gemaakt met de werkgever (via de uitvoeringsovereenkomst) en de deelnemers (via het reglement).

Functioneren van het bestuur:

Het bestuur waarborgt dat alle leden onafhankelijk en kritisch kunnen opereren ten opzichte van elkaar en ten opzichte van hun achterban. Bij het nemen van besluiten houdt het bestuur rekening met alle korte en lange termijnbelangen van diegenen die bij het fonds betrokken zijn.

Het bestuur is gezamenlijk verantwoordelijk voor haar eigen functioneren. De voorzitter van het fonds heeft hier echter een bijzondere rol. De voorzitter is het primaire aanspreekpunt voor het verantwoordingsorgaan en het intern toezicht. Tevens bewaakt de voorzitter het besluitvormingsproces binnen het bestuur zodat gewaarborgd is dat de besluiten van het bestuur op een evenwichtige wijze tot stand komen.

Voor noodsituaties en overige spoedeisende zaken heeft het bestuur een crisisplan opgesteld (bijlage 2) voor wat betreft besluitvorming en de bijbehorende organisatie en bevoegdheden. Dit om te voorkomen dat het bestuur niet tijdig zou kunnen handelen in dergelijke situaties.

Transparantie en Communicatie

Het bestuur streeft transparantie na. Het bestuur legt de besluiten die worden genomen vast in de notulen van de vergadering. Deze notulen zijn opvraagbaar. Dat zorgt ervoor dat belanghebbenden inzicht kunnen krijgen in de informatie, overwegingen en argumenten die ten grondslag liggen aan besluiten en handelingen. Het bestuur legt bij alle besluiten duidelijk vast op grond van welke overwegingen - mede ten aanzien van de evenwichtige belangenafweging en risicoafweging- het besluit genomen is. De voorzitter ziet specifiek toe dat bij besluitvorming de evenwichtige belangenafweging in acht wordt genomen.

Het bestuur weegt de aanbevelingen van de raad van toezicht of de visitatiecommissie af. Wil het bestuur afwijken van de aanbevelingen, dan moet het dit motiveren.

Via nieuwsbrieven en de eigen website worden de deelnemers geïnformeerd over belangrijke onderwerpen.

Het bestuur heeft een communicatiebeleid opgesteld met als uitgangspunt de belanghebbende van het fonds goed te informeren over zijn of haar persoonlijke pensioensituatie. Tevens streeft het fonds ernaar de belanghebbende te informeren over, en bewust te maken, van pensioenontwikkelingen die zich, enerzijds via wet- en regelgeving, anderzijds via het maatschappelijke verkeer, in meer of mindere mate en nu of in de toekomst tot verandering van de persoonlijke pensioensituatie van de belanghebbende zouden kunnen leiden.

Uitvoering, uitbesteding en kosten

Het fonds voert de pensioenregeling uit in eigen beheer. Het bestuur is verantwoordelijk voor de uitvoering van de regeling. Het pensioenbeheer van de pensioenregeling wordt uitgevoerd door de salaris en pensioenadministratie van Fresenius HemoCare Netherlands B.V.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het beleggingsbeleid en baseert zich op de adviezen van de beleggingscommissie. Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid heeft het bestuur externe vermogensbeheerders aangesteld. Op ad-hoc basis kan het bestuur ook gebruik maken van andere externe deskundigen.

Het bestuur heeft in een separaat document het uitbestedingsbeleid vastgelegd.

Uitbestedingsbeleid

Het pensioenfonds heeft een uitbestedingsbeleid geformuleerd. Het bestuur is verantwoordelijk voor het voorbereiden en monitoren van de service level agreements met de administrateur en de vermogensbeheerder. Het bestuur van het fonds is en blijft te allen tijde verantwoordelijk voor de beheersing van het door het fonds te voeren beleid, ook voor het gedeelte van de werkzaamheden dat is uitbesteed.

In het uitbestedingsplan is beschreven op welke wijze het bestuur zorg draagt dat de uitbesteede werkzaamheden conform missie, visie en beleid van het pensioenfonds, zoals vastgelegd in de ABTN, wordt uitgevoerd.

Het uitbestedingsplan bestaat uit 5 onderdelen:

- 1. Het uitbestedingsbeleid;
- 2. Selectiebeleid;
- 3. Governance uitbesteding;
- 4. Monitoring van de werkzaamheden;
- 5. Evaluatie van de werkzaamheden.

Verantwoording afleggen in het jaarverslag

Het bestuur beschrijft in het jaarverslag in hoeverre het pensioenfonds de gestelde doelen heeft bereikt.

Het bestuur geeft inzicht in het beleid, de besluitvormingsprocedures, de besluiten en de realisatie van het beleid.

Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.

Het bestuur geeft in het jaarverslag toelichting op de uitvoeringskosten van het pensioenfonds.

Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de gedragscode en het naleven van de code pensioenfondsen.

Integraal risicomanagement

De risicobeoordeling bestaat uit het identificeren en analyseren van die negatieve risico's die het realiseren van de doelstellingen in de weg kunnen staan. Op deze wijze verschaft risicobeoordeling een basis voor de wijze waarop de risico's beheerst kunnen worden. De in de uitbesteding betrokken organisaties zijn verantwoordelijk voor het beheersen van alle risico's binnen hun verantwoordelijkheidsgebied.

Belangrijke beheersingsmaatregelen zijn:

- Doelstellingen zijn vastgelegd in administratieovereenkomsten, beleggingsplannen, valuta- en derivatennota's;
- Vaststelling beleggingsplannen en van het derivaten- en valutabeleid door bestuur van het fonds;
- Heldere limieten om krediet, markt en liquiditeitsrisico's te beheersen;
- Identificatie en meting van alle risico's; in het risicomangement document, opgenomen in de bijlage in deze ABTN, zijn op systematische wijze de risico's geïdentificeerd Eenduidige benchmarks.

Van groot belang is goede informatie en communicatie tussen alle bij het fonds betrokken instanties. De administrateur en het dagelijks bestuur van het fonds vervullen een spilfunctie hierin. Ook over de opslag en het beheer van informatie dienen duidelijke afspraken te bestaan.

Als beheersmaatregelen worden genoemd:

- Voor alle systemen is bepaald wie toegang heeft en wie bevoegd is tot het invoeren of wijzigen van de betreffende informatie;
 - Het verstrekken van (periodieke) informatie aan het fondsbestuur.

1.4 Sleutelfuncties

Per 13 januari 2019 heeft SPFN drie sleutelfuncties ingericht. Dit zijn de functies risicobeheer, actuariael en interne audit. Voor elk van deze functies worden taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden uitgewerkt. Deze worden elke drie jaar geëvalueerd.

De risicobeheer functie:

De sleutelfunctiehouder is een bestuurslid van het fonds. De sleutelfunctiehouder kan zich in de vervulling van de risicobeheer functie laten ondersteunen.

De risicobeheerfunctie voert zijn taak uit conform de wettelijke eisen. Hieronder valt in elk geval:

- Het bestuur faciliteren bij de reguliere identificatie van (toekomstige) risico's en het bepalen van de (mogelijke) omvang ervan; de risicobeheer functie heeft hierbij zowel een faciliterende als initiërende rol;
- Het geven van een onafhankelijke opinie (inhoudelijke beoordeling) over de (mogelijke) risico's ten gevolge van bestuursbesluiten (geven van "countervailing power");
- Signalerende en adviserende rol bij het vormgeven van beheersmaatregelen;
- Het frequent controleren of de risico's zich nog binnen daartoe vastgestelde risicotoleranties bevinden;
- Gevraagd en ongevraagd adviseren over (de beheersing van) risico's;
- Ondersteunen bij de uitvoering van de eigen risico beoordeling.

De functiehouder rapporteert aan het bestuur en aan het intern toezicht. De functiehouder is geen lid van de beleggingscommissie, zodat onafhankelijkheid geborgd is ten aanzien van besluitvorming aldaar. Het bestuur kiest voor een bestuurder voor deze sleutelfunctie met in achtneming van de proportionaliteit (aard en omvang van de werkzaamheden) en ook de beperkte verwachte horizon van het fonds.

Interne audit functie

De interne audit functie bestaat uit de functiehouder interne audit (bestuurslid), eventueel aangevuld met een of meerdere externe organisaties of personen.

De interne audit functie stelt ondermeer een audit jaarplan op met daarbij duiding van de scope. De frequentie en prioriteitstelling van de uit te voeren audits wordt in overleg met het bestuur vastgesteld. Het bestuur keurt de auditfrequentie en de offertes van de audit functie goed.

De functiehouder rapporteert zijn bevindingen en aanbevelingen schriftelijk aan het bestuur en aan het intern toezicht. De functie houder is geen lid van de beleggingscommissie om onafhankelijkheid ten aanzien van besluitvorming aldaar te borgen. Het bestuur kiest voor een bestuurder voor deze sleutelfunctie met in achtneming van de proportionaliteit (aard en omvang van de werkzaamheden) en ook de beperkte verwachte horizon van het fonds.

Actuariële functie

Het bestuur van SPFN heeft de actuariële functie uitbesteedt aan de certificerend acutuaris. [De certificerend actuaris wordt vanuit de beroepskwalificaties geschikt en betrouwbaar geacht.](#)

De Actuariële Functie voert ondermeer de volgende taken uit:

- Het controleren van de berekening van de technische voorziening;
- Het beoordelen van de betrouwbaarheid en adequaatheid van de berekening van de technische voorziening, waaronder in ieder geval wordt verstaan:
 - Het beoordelen of de bij de berekening van de technische voorziening de gehanteerde methodieken, onderliggende modellen en aannamen passend zijn;
 - Het beoordelen of er voldoende gegevens worden gebruikt bij de berekening van technische voorziening en het beoordelen van de kwaliteit van die gegevens;
 - Het toetsen van de gehanteerde aannames aan de praktijk;
- Het beoordelen van het premiebeleid en beleid inzake omzetting van pensioenaanspraken (bijvoorbeeld bij een waardeoverdracht).
- Het beoordelen van de adequaatheid van herverzekeringsregelingen (indien van toepassing).

De functiehouder rapporteert zijn bevindingen en aanbevelingen op basis van de uitgevoerde werkzaamheden schriftelijk aan het bestuur.

2. Procedures en criteria voor de aansluiting van werkgevers bij het fonds en voor het verkrijgen van het deelnemerschap van hun werknemers

2.1 Aansluiting werkgevers

Werkgevers kunnen op verzoek van de werkgever schriftelijk tot gelieerde onderneming worden verklaard. Met de aangesloten werkgever(s) wordt een uitvoeringsovereenkomst gesloten. Voor de hoofdlijnen van deze uitvoeringsovereenkomst zie hoofdstuk 3.

2.2 Verkrijging deelnemerschap

Blijkens het pensioenreglement van het pensioenfonds worden werknemers van een aangesloten werkgever deelnemer in de regeling indien de leeftijd van 21 jaar bereikt is én indien een arbeidsovereenkomst met een duur van meer dan twee maanden is overeengekomen.

3. Hoofdpijnen van de uitvoeringsovereenkomst

Inleiding

De afspraken over de uitvoering van de pensioenovereenkomst tussen het pensioenfonds en de aangesloten werkgever(s) zijn vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst zoals bedoeld in artikel 25 van de Pensioenwet. In paragraaf 3.2 van de Pensioenwet staan de eisen omtrent de inhoud ervan opgesomd.

3.1 Wijze vaststelling verschuldigde premie

De jaarlijkse (totale) bijdrage dient door de aangesloten ondernemingen betaald te worden en bestaat uit de feitelijke premie, zoals vermeld in paragraaf 6.2 onder b.

3.2 Premiebetaling

De premie wordt in vier termijnen beschikbaar gesteld aan het fonds. Binnen zes maanden na afloop van het kalenderjaar moet de definitieve premie verrekend zijn.

3.3 Informatieverstrekking door werkgever aan pensioenfonds

De werkgever is verplicht nieuwe deelnemers aan te melden bij indiensttreding en af te melden bij uitdiensttreding. Daarnaast is zij verplicht mutaties door te geven. De relevante gegevens zijn opgenomen in de uitvoeringsovereenkomst. Wijzigingen dienen maandelijks aangeleverd te worden.

3.4 Procedures premiebetalingsachterstand

Het pensioenfonds informeert elk kwartaal schriftelijk de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden indien sprake is van een premieachterstand ter grootte van 5% van de totale jaarpremie en tevens sprake is van een dekkingstekort.

3.5 Procedures wijziging pensioenovereenkomst

Bij wijziging van de pensioenovereenkomst dient de werkgever dit binnen tien werkdagen schriftelijk aan het pensioenfonds te melden.

3.6 Voorwaarden toeslagverlening

Er is sprake van een voorwaardelijke toeslagverlening. Er wordt geen bestemmingsreserve gevormd voor het verlenen van toeslagen. Toeslagen worden deels gefinancierd uit overrendementen en deels uit de premiebetaling. Een uitgebreide beschrijving van het toeslagbeleid is opgenomen in paragraaf 6.4.

3.7 Procedures aangaande besluiten omtrent vermogenoverschotten, vermogenstekorten dan wel winstdeling

Er is sprake van een vermogenoverschot indien het vermogen zich boven de premiekortingsgrens (zie paragraaf 6.1 onder f) bevindt. Indien sprake is van een vermogenoverschot kan het bestuur besluiten tot het verlenen van een premiekorting of tot restitutie van een deel van de premie aan werkgever en/of de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden over te gaan.

Alvorens premierestitutie kan worden verleend dienen toegepaste kortingen op aanspraken en niet (volledig) verleende toeslagen te worden gecompenseerd over de voorgaande tien jaren.

Bij de afweging of, en in welke mate, kan worden besloten tot premiekorting of restitutie worden de volgende aspecten betrokken: resultaten ALM-studie en demografische en economische ontwikkelingen.

3.8 Betalingsvoorbehoud werkgever

De aangesloten ondernemingen hebben het recht in geval van een ingrijpende wijziging van omstandigheden de bijdragen tussentijds te verminderen, op te schorten of te beëindigen. Het pensioenfonds zal degenen wier pensioen of aanspraak op pensioen hierdoor worden getroffen direct schriftelijk informeren.

3.9 Premiekorting of -terugstorting

Zie paragraaf 3.7.

3.10 Bijstortingsverplichting

Er geldt geen bijstortingsverplichting voor de aangesloten ondernemingen.

4. Hoofdpijnen van de pensioenregeling

Uitgegaan wordt van het pensioenreglement geldend voor de deelnemers van het pensioenfonds dat in werking is getreden per 1 januari 1980.

Het pensioenreglement kent primo januari 2018 de volgende kenmerken:

Regeling	
Karakter pensioenovereenkomst	Uitkeringsovereenkomst op basis van middelloon.
Werkgever	Fresenius HemoCare Netherlands B.V.
Deelnemer	Alle werknemers in dienst van de werkgever met een arbeidsovereenkomst van meer dan twee maanden.
Toetredingsleeftijd	21 jaar
Pensioenleeftijd	Is afhankelijk van de levensverwachting en is gelijk aan de pensioenrichtleeftijd als bedoeld in artikel 18a lid 6 van de Wet op de loonbelasting 1964 (68 jaar in 2018)
Pensioendatum	AOW-datum
Pensioenjaren	De in maanden nauwkeurig bepaalde, onafgebroken periode van deelneming ná de eerste van de kalendermaand, waarin de 21 ^e verjaardag valt.
Pensioensalaris	12 maal het per 1 januari voor dat jaar vastgestelde bruto maandsalaris vermeerderd met 8% vakantietoeslag.
Franchise	€ 14.587,- (niveau 2018)
Pensioengrondslag	De pensioengrondslag is gelijk aan het pensioengevend jaarsalaris minus de franchise.
Aanpassing franchise	De franchise wordt jaarlijks per 1 januari aangepast aan de nominale ontwikkeling van de AOW.
Ouderdomspensioen	Per deelnemersjaar wordt een aanspraak op een jaarlijks ouderdomspensioen toegekend ter grootte van 1,75% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. Het ouderdomspensioen gaat in op de AOW-datum en wordt uitgekeerd tot en met de dag van overlijden van de gewezen deelnemer.
Levenslang partnerpensioen	Het jaarlijkse partnerpensioen bedraagt 50% van het ouderdomspensioen. Het partnerpensioen wordt opgebouwd op spaarbasis. Dit pensioen wordt uitgekeerd ingaande de dag van overlijden en alsdan tot en met de dag van overlijden van de partner.
Tijdelijk partnerpensioen	Het jaarlijkse tijdelijk partnerpensioen bedraagt 10% van het pensioengevende jaarsalaris en is op risicobasis verzekerd. Het tijdelijk partnerpensioen wordt uitgekeerd tot de pensioendatum wordt bereikt, dan wel tot en met de dag van overlijden van de partner.
Bijzonder levenslang partnerpensioen	Indien het partnerschap van een deelnemer wordt beëindigd, anders dan door overlijden, verkrijgt de gewezen partner een zodanige premievrije aanspraak op bijzonder partnerpensioen als de deelnemer ten behoeve van die gewezen partner zou hebben verkregen, indien het deelnemerschap op de scheidingsdatum zou zijn geëindigd.
Wezenpensioen	Indien het een nagelaten betrekking van een deelnemer betreft, bedraagt het wezenpensioen per kind 14% van het ouderdomspensioen als bedoeld in artikel 5 lid 1 van het pensioenreglement, dat de deelnemer zou hebben genoten, indien de deelnemer niet voor de pensioendatum ware overleden, doch tot dat tijdstip in dienst van de werkgever

zou zijn gebleven en wel met de pensioengrondslag, die het laatst gegolden heeft.

Indien het een nagelaten betrekking van een gewezen deelnemer betreft, bedraagt het wezenpensioen per kind 14 % van het ouderdompensioen als bedoeld in artikel 5 lid 1 van het pensioenreglement, dat de gewezen deelnemer heeft opgebouwd.

Het wezenpensioen wordt uitgekeerd tot de 18-jarige leeftijd of in geval studerende kinderen tot maximaal de 27-jarige leeftijd van de wees. Bij volle wezen vindt verdubbeling van de uitkering plaats.

Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

Tijdens een periode, waarin een deelnemer ononderbroken aanspraak heeft op een uitkering krachtens de WIA naar een arbeidsongeschiktheidspercentage van 65% of meer vindt voortzetting van de pensioenopbouw plaats.

Invaliditeitspensioen

Indien en zolang een deelnemer ononderbroken recht heeft op een uitkering krachtens de WIA en tevens een pensioengevend salaris heeft dat uitgaat boven de het maximale bedrag op jaarbasis voor de WIA-uitkering (€ 54.614; niveau 2018), wordt een invaliditeitspensioen uitgekeerd. Dit pensioen bedraagt bij volledige arbeidsongeschiktheid 80% van het verschil tussen het pensioensalaris voor zover dat uitgaat boven het jaarloon waarover een WIA-uitkering maximaal wordt berekend. Bij gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid wordt de uitkering geval voor geval door het bestuur vastgesteld. Hierbij wordt rekening gehouden met de hoogte van de uitkering voor een volledig arbeidsongeschikte.

Flexibiliseringsmogelijkheden

- Vervroeging pensioendatum
- Uitstel pensioendatum
- Deeltijdpensionering
- Omzetting van partnerpensioen in ouderdompensioen
- Omzetting van ouderdompensioen in partnerpensioen
- Variatie in de hoogte van de pensioenuitkering

Niet van toepassing.

Niet van toepassing.

Niet van toepassing.

Partnerpensioen kan (gedeeltelijk) worden aangewend voor een hoger ouderdompensioen.

Een deel van het ouderdompensioen kan worden omgezet in partnerpensioen. Het levenslange partnerpensioen bedraagt maximaal 70% van het levenslange ouderdompensioen.

Niet van toepassing.

Toeslagen

De toeslag op de opgebouwde aanspraken van actieve deelnemers wordt jaarlijks afgeleid van de algemene loonsverhoging bij de Werkgever. De toeslag op de premievrije en ingegane pensioenen wordt jaarlijks afgeleid van het door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) vastgestelde Consumentenprijsindex (CPI) voor alle huishoudens of de door het CBS vastgestelde indexcijfer CAO lonen per maand inclusief bijzondere beloningen in alle bedrijven. Het indexcijfer dat de minste stijging heeft doorgemaakt zal worden gehanteerd bij een eventuele toeslagverlening. Als referentieperiode wordt genomen de periode van 12 maanden die eindigt drie maanden voor de toeslagverlening. Eventuele toeslagen worden in beginsel verleend per 1 januari. Toeslagen worden alleen verleend voor zover de middelen van het fonds toeslagoereikend zijn.

Deelnemersbijdrage

De werkgever is bevoegd een deelnemersbijdrage in te houden op het salaris van de deelnemer of aspirant deelnemer. Dit deel van de premie is in 2018 9,1% van de pensioengrondslag.

5. Herverzekering

Ter zake van het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico heeft het pensioenfonds een herverzekeringsovereenkomst met ElipsLife AG. De herverzekeringsovereenkomst is aangegaan per 1 januari 2012 voor een periode van 1 jaar met een stilzwijgende verlenging van telkens 1 jaar. De maximaal verzekerde overlijdensrisicokapitalen bedragen € 1.400.000 per deelnemer voor het reguliere overlijdensrisico en € 500.000 per deelnemer voor het (vrijwillige) ANW-hiaat risico. De maximaal te verzekeren bedragen in verband met arbeidsongeschiktheid zijn € 50.000 voor de premievrijstellingsrenten en € 150.000 voor het invaliditeitspensioen.

Bij de verzekering van de overlijdensrisicokapitalen is een winstdeling van toepassing. De hoogte van de winstdeling is afhankelijk van het positieve resultaat van de pool en het schadequotum van het pensioenfonds.

Het risicokapitaal bij overlijden is gelijk aan de contante waarde van een direct ingaand (tijdelijk) partnerpensioen plus de contante waarde van een direct ingaand ANW-hiaat pensioen, onder aftrek van de contante waarde van de reeds bij het pensioenfonds ingekochte rechten.

De premievrijstellingrente (op jaarbasis) bij arbeidsongeschiktheid is gelijk aan de contante waarde van de jaarpremie benodigd voor de opbouw van de reglementaire aanspraken op ouderdoms- en partnerpensioen (technische koopsom x factor 1,2) vermenigvuldigd met het uitkeringspercentage.

Het WIA-excedentpensioen (op jaarbasis) is gelijk aan het uitkeringspercentage vermenigvuldigd met 80% van het verschil tussen het pensioengevend jaarsalaris en de maximale WIA-uitkeringsgrondslag op jaarbasis.

6. Financiële opzet

De voornaamste financiële doelstellingen van het pensioenfonds zijn:

- het waarborgen van de opbouw van de pensioenaanspraken overeenkomstig de in het reglement vastgelegde bepalingen;
- het minimaliseren van de kansen op een dekkings- en reservetekort, alsmede van de mate van dekkings- en reservetekort;
- het maximaliseren van het beleggingsrendement om de nagestreefde toeslagen te realiseren.
- het stabiliseren van de premie.

In dit hoofdstuk wordt de financiële opzet van het pensioenfonds uiteengezet.

Ingegaan wordt op de waarderingsgrondslagen van de pensioenverplichtingen en het belegd vermogen, alsmede de uitgangspunten voor het premiebeleid, het beleggingsbeleid en het toeslagbeleid. Uitgangspunt bij de financiële opzet is de wet- en regelgeving zoals beschreven in:

- de Pensioenwet (hoofdstuk 6);
- het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen;

6.1 Eigen vermogen

a. Waarderingsgrondslagen beleggingen

De waardering van de bezittingen van het pensioenfonds geschiedt op marktwaarde. Een nadere beschrijving van de waarderingsgrondslagen is opgenomen in paragraaf 6.3.

b. Technische voorzieningen

Het pensioenfonds stelt toereikende technische voorzieningen vast met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. De voorwaardelijke toeslagverlening maakt geen onderdeel uit van de pensioenverplichtingen.

Het pensioenfonds voert de pensioenregeling uit conform het pensioenreglement. De pensioenaanspraken zijn verzekerd in eigen beheer.

De vaststelling van de technische voorzieningen geschiedt op basis van de volgende uitgangspunten.

- Berekening vindt plaats op basis van marktwaardering.
- De grondslagen zijn gebaseerd op prudente beginselen inzake overlijden, arbeidsongeschiktheid en levensverwachting.
- De methodiek en grondslag van vaststelling is van jaar op jaar consistent, tenzij juridische, demografische en/of economische omstandigheden zich hiertegen verzetten.

De technische voorzieningen van het pensioenfonds bestaan uit de voorziening pensioenverplichtingen. De voorziening pensioenverplichtingen is gelijk aan:

- voor de actieve deelnemers de - op basis van prudente grondslagen vastgestelde - actuariële contante waarde van de over de verstreken dienstjaren verkregen pensioenaanspraken, inclusief de toegekende toeslagen;
- voor niet-actieve deelnemers de actuariële contante waarde van de verzekerde pensioenen, inclusief de tot balansdatum verstrekte toeslagen;
- voor arbeidsongeschikte deelnemers de actuariële contante waarde van de verzekerde pensioenen, inclusief het premievrijgestelde deel van de toekomstige pensioenopbouw. Het betreft hierbij de contante waarde van de toekomstige - tot en met de pensioendatum – op te bouwen pensioenaanspraken, waarbij de kans op revalidering buiten beschouwing is gelaten;
- voor de ingegane prepensioenuitkeringen en ingegane nabestaandenpensioenen: de - op basis van de hierna te noemen actuariële grondslagen - vastgestelde contante waarde van de ingegane uitkeringen.

De voorziening pensioenverplichtingen is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen:

Intrest	Conform de Rentetermijnstructuur Financieel Toetsingskader, zoals deze wordt gepubliceerd door de Nederlandsche Bank.
Sterfte	Er wordt gebruik gemaakt van de Prognosetafel AG2018 met ervaringssterfte Willis Towers Watson 2016.
	Het bestuur heeft als beleidsregel dat om de vier jaar een exacte vaststelling van de ervaringssterfte door de adviserend actuaris wordt uitgevoerd.
Gehuwdheid	Voor uitgesteld partnerpensioen, behorend bij niet ingegaan pensioen wordt het systeem van onbepaalde partner gehanteerd. De hierbij gehanteerde samenlevingsfrequenties zijn gebaseerd op de CBS huishoudensprognose 2016-2060 (stand 2016), met dien verstande dat de frequentie op de pensioenleeftijd (67 jaar) 100% bedraagt. Voor uitgesteld partnerpensioen behorend bij ingegaan pensioen wordt rekening gehouden met het bepaalde partnersysteem.
Leeftijden	Er wordt verondersteld dat iedereen per 1 juli van zijn of haar geboortjaar is geboren.
Leeftijdsverschil	Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op 3 jaar gesteld (man ouder dan vrouw).
Kosten	Voor excassokosten wordt een voorziening getroffen ter grootte van 3% van de voorziening pensioenverplichtingen. Uitgangspunt bij het vaststellen van de hoogte van de opslag is dat, mocht het fonds een slapend fonds worden, het fonds op termijn zal liquideren en de aanspraken naar een andere uitvoerder zal overdragen. Partijen die daarvoor dan in aanmerking komen zijn verzekeraars en bedrijfstakpensioenfondsen. De huidige opslag is gebaseerd op tarieven van verzekeraars en

bedrijfstakpensioenfondsen waaruit blijkt dat de excasso- en administratiekosten circa 3% vormen van de totale koopsom.

De toereikendheid van de opslag wordt jaarlijks geëvalueerd.

De uitvoeringskosten van het pensioenfonds die voor rekening van de werkgever komen zijn gemaximeerd op € 250.000,- (excl. BTW) per jaar. Dit bedrag wordt met ingang van 1-1-2016 jaarlijks geïndexeerd met de relatieve stijging van het prijsindexcijfer (CPI alle huishoudens). Bij discontinuïteit van de sponsor is het opportuun te veronderstellen dat het pensioenfonds geen bestaansrecht heeft vanwege het wegvallen van de bestuursleden die gelieerd zijn aan de sponsor. Het pensioenfonds zal in een dergelijke situatie overwegen haar zelfstandigheid op te geven.

Wezenpensioen	De reservering voor latent wezenpensioen vindt plaats middels een opslag van 2% op het uitgesteld partnerpensioen, behorend bij niet ingegaan pensioen.
Uitkeringen	Bij de waardering van de aanspraken is uitgegaan van de veronderstelling dat de pensioenuitkeringen continu geschieden.
Flexibiliseringsfactoren	De flexibiliseringsfactoren worden eens per jaar per 1 januari vastgesteld op basis van de fondsgrondslagen, met dien verstande dat de rentetermijnstructuur per 1 oktober van het voorgaande jaar wordt gehanteerd en de factoren sekseneutraal zijn.

c. Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad van het fonds is gelijk aan de gemiddelde dekkingsgraad van de 12 maanden voorafgaande aan het moment van vaststelling.

d. Minimaal vereist eigen vermogen

Het minimaal vereist eigen vermogen wordt vastgesteld overeenkomstig artikel 11 van het Besluit financieel toetsingskader en voldoet daarmee aan de daaromtrent gestelde wettelijke eisen.

Indien de beleidsdekkingsgraad minder bedraagt dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen is er sprake van een dekkingstekort.

Indien de situatie van een dekkingstekort 5 achtereenvolgende meetmomenten blijft bestaan en de vermogenspositie op het laatste meetmoment lager is dan de actuele dekkingsgraad, zal het pensioenfonds maatregelen nemen waardoor de dekkingsgraad direct voldoet aan artikel 131 Pensioenwet.

e. Vereist eigen vermogen

Het pensioenfonds stelt het vereist eigen vermogen zodanig vast dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen een periode van

een jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de technische voorzieningen.

Indien de beleidsdekkingsgraad minder bedraagt dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, is er sprake van een reservetekort. Als er sprake is van een reservetekort stelt het pensioenfonds een herstelplan op met in achtname van het bepaalde bij of krachtens artikel 138 van de Pensioenwet.

Indien de situatie van een reservetekort ontstaat, zal het pensioenfonds DNB direct inlichten over de ontstane situatie. In het herstelplan beschrijft het pensioenfonds de maatregelen die worden genomen om binnen maximaal 10 jaar het reservetekort op te heffen.

f. Vrij vermogen

Het totaal gewenst vermogen, welke door het pensioenfonds wordt nagestreefd, is gelijk aan de technische voorzieningen vermeerderd met het vereist eigen vermogen.

Het pensioenvermogen boven het gewenst vermogen is het vrije vermogen van het pensioenfonds.

g. Premiekortingsgrens

De premiekortingsgrens is de financiële positie waarboven premiekorting danwel premierestitutie mogelijk is.

De premiekortingsgrens is gelijk aan het vermogen waarbij de volledige toeslagverlening voor de gehele toekomst kan worden gerealiseerd. Of en in welke mate een premiekorting dan wel premierestitutie mogelijk is, is afhankelijk van een bestuursbesluit dat gebaseerd zal zijn op een haalbaarheidstoets. Als randvoorwaarde voor premiekorting resp. -restitutie geldt dat deze pas kan worden toegepast nadat eventueel niet toegekende toeslagen en/of korting van aanspraken over de tien voorgaande jaren zijn gecompenseerd.

6.2 Premiebeleid

In deze paragraaf wordt het premiebeleid van het pensioenfonds beschreven. Achtereenvolgens komen aan de orde:

- a. de hoogte van de kostendekkende premie conform de voorschriften gesteld bij en krachtens artikel 128 van de Pensioenwet alsmede door DNB;
- b. de interne financiering welke gebaseerd is op toepassing van een gedempte premie;
- c. de feitelijke premie, zoals vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst.

a. Zuiver kostendekkende premie

De regels van DNB schrijven voor dat bij de berekening van de premie ten behoeve van het pensioenfonds met de volgende elementen rekening wordt gehouden:

1. koopsom voor de onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioentoezegging;
2. solvabiliteitsopslag over premieonderdeel '1';
3. koopsom voor voorwaardelijke onderdelen van pensioentoezegging met inachtneming van de geformuleerde ambitie en de wijze van financieren;
4. opslag voor uitvoeringskosten.

Deze elementen van de kostendekkende premie zijn als volgt nader gedefinieerd.

- ad 1. de actuariële benodigde koopsom voor de inkoop van de jaarlijkse opbouw van de pensioenen, berekend op basis van de nominale rentetermijnstructuur en de actuariële grondslagen als vermeld in deze abtn. De risicopremies van nog niet opgebouwde aanspraken op (tijdelijk) nabestaandenpensioen zijn gebaseerd op de nominale rentetermijnstructuur en de actuariële grondslagen als vermeld in deze abtn. De risicopremies van niet opgebouwde aanspraken op arbeidsongeschiktheidspensioen zijn gebaseerd op de herverzekeringsovereenkomst en eveneens vervat in dit premieonderdeel;
- ad 2. een solvabiliteitsopslag die gelijk is aan het percentage vereist eigen vermogen (zoals beschreven onder paragraaf 6.1) over het premieonderdeel als beschreven onder ad 1;
- ad 3. Een opslag ten behoeve van de voorwaardelijke onderdelen, onder aftrek van de onder 2 vastgestelde solvabiliteitsopslag. De aftrek van de onder 2 vastgestelde solvabiliteitsopslag mag niet hoger zijn dan de opslag voor voorwaardelijke onderdelen. Ten behoeve van de opslag voor de voorwaardelijke onderdelen wordt de gemiddelde marktrente verlaagd met 40% van de verwachte toekomstige inflatie. De bruto opslag voor voorwaardelijke onderdelen wordt berekend als zijnde het verschil tussen de actuariële koopsom op basis van:
- 60% van de nominale marktrente en 40% van de reële marktrente en
- de nominale marktrente.
- ad 4. De opslag voor uitvoeringskosten is gelijk aan de met de werkgever overeengekomen vergoeding voor uitvoeringskosten onder aftrek van de verwachte vrijval van de excassokosten. De vergoeding voor uitvoeringskosten van het pensioenfonds die voor rekening van de werkgever komt is per 1 januari 2016 gelijk aan € 250.000,- (excl. BTW) per jaar. Dit bedrag wordt met ingang van 1-1-2016 jaarlijks geïndexeerd met de relatieve stijging van het prijsindexcijfer (CPI alle huishoudens). De vrijval van excassokosten wordt vastgesteld op basis van de opslag voor excassokosten als vermeld in deze abtn en de (verwachte) pensioenuitkeringen voor het kalenderjaar waarvoor de zuiver kostendekkende premie wordt bepaald.

b. Gedempte kostendekkende premie

Het pensioenfonds hanteert een intern financieringsbeleid dat uitgaat van een gedempte premie. De gedempte premie wordt op grond van de voorschriften geacht kostendekkend te zijn. De gedempte premie wordt berekend als de som van de volgende componenten:

- ad 1. de actuariële benodigde koopsom voor de inkoop van de jaarlijkse opbouw van de pensioenen, berekend op basis van de gedempte nominale rentetermijnstructuur en de actuariële grondslagen als vermeld in deze abtn. De risicopremies van nog niet opgebouwde aanspraken op (tijdelijk) nabestaandenpensioen zijn gebaseerd op de gedempte nominale rentetermijnstructuur en de actuariële grondslagen als vermeld in deze abtn. De risicopremies van niet opgebouwde aanspraken op arbeidsongeschiktheidspensioen zijn gebaseerd op de herverzekeringsovereenkomst en eveneens vervat in dit premieonderdeel;
- ad 2. een solvabiliteitsopslag die gelijk is aan het percentage vereist eigen vermogen (zoals beschreven onder paragraaf 6.1) over het premieonderdeel als beschreven onder ad 1;
- ad 3. Een opslag ten behoeve voor de voorwaardelijke onderdelen, onder aftrek van de onder 2 vastgestelde solvabiliteitsopslag. De aftrek van de onder 2 vastgestelde solvabiliteitsopslag mag niet hoger zijn dan de opslag voor voorwaardelijke onderdelen. Ten behoeve van de opslag voor de voorwaardelijke onderdelen wordt de gedempte nominale markttrente verlaagd met 40% van de verwachte toekomstige inflatie. De bruto opslag voor voorwaardelijke onderdelen wordt berekend als zijnde het verschil tussen de actuariële koopsom op basis van:
- 60% van de gedempte nominale markttrente en 40% van de gedempte reële markttrente en de gedempte nominale markttrente.
- ad 4. De opslag voor uitvoeringskosten is gelijk aan de met de werkgever overeengekomen vergoeding voor uitvoeringskosten onder aftrek van de verwachte vrijval van de excassokosten. De vergoeding voor uitvoeringskosten van het pensioenfonds die voor rekening van de werkgever komt is per 1 januari 2016 gelijk aan € 250.000,- (excl. BTW) per jaar. Dit bedrag wordt met ingang van 1-1-2016 jaarlijks geïndexeerd met de relatieve stijging van het prijsindexcijfer (CPI alle huishoudens). De vrijval van excassokosten wordt vastgesteld op basis van de opslag voor excassokosten als vermeld in deze abtn en de (verwachte) pensioenuitkeringen voor het kalenderjaar waarvoor de zuiver kostendekkende premie wordt bepaald.

De onderdelen ad 1 tot en met ad 4 vormen tezamen de gedempte premie.

De gedempte premie wordt bepaald op basis van prudente actuariële grondslagen conform fondsgrondslagen, zoals deze onder het FTK-beleid door DNB worden voorgeschreven.

De gedempte nominale/reële markttrente is gelijk aan het 3-jaarsgemiddelde van de nominale/reële rentetermijnstructuur.

c. Solvabiliteitsopslag

De solvabiliteitsopslag die wordt toegepast bij de vaststelling van de gedempte premie is gelijk aan het percentage vereist eigen vermogen, zoals beschreven onder paragraaf 6.1.

d. Feitelijke premie

De financiering van de krachtens het pensioenreglement vast te stellen pensioenaanspraken geschiedt door betaling van de gedempte premie zoals omschreven in de uitvoeringsovereenkomst tussen het pensioenfonds en de werkgever, zie ook hoofdstuk 3.

Voor de feitelijke premie geldt een maximum van 30% van de som van de pensioengrondslagen vermeerderd met de overeengekomen vergoeding voor uitvoeringskosten. Bij de maximale premie van 30% is het werkgeversdeel 20,9% en het werknemersdeel 9,1%. Indien de premie lager is dan 30% dan wordt het werkgevers- & werknemersdeel in dezelfde verhouding aangepast.

De werkgever kan in enig jaar besluiten een extra betaling te doen voor de vorming van een reserve voor toekomstige uitvoeringskosten. Het fonds zal in dat geval hiervoor een afzonderlijke reserve aanhouden.

Indien de benodigde kostendekkende premie samen met de werkelijke uitvoeringskosten hoger zijn dan de maximale premie van 30% samen met de maximale uitvoeringskosten die voor rekening van de werkgever komen en de gevormde reserve voor toekomstige kosten, dan zal het bestuur zonder daarvoor de goedkeuring van de deelnemers nodig te hebben gemachtigd zijn om de opbouw van pensioenaanspraken in enig jaar met een zodanig voor elk gelijkblijvend percentage te verminderen als nodig is om het evenwicht tussen de ontvangen premie en de in te kopen pensioenaanspraken te herstellen. Zodra en voor zover de financiële toestand van de Stichting dit toelaat zal een vermindering van de pensioenaanspraken hersteld worden.

De feitelijke premie is afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad met een afgeleide van de gedempte kostendekkende premie.

De inhoud van de beleidsstaffel luidt als volgt:

- bij een beleidsdekkingsgraad die hoger is dan de bovengrens toeslagverlening is de gedempte kostendekkende premie van toepassing;
- bij een beleidsdekkingsgraad van meer dan 110% maar minder dan de bovengrens toeslagverlening wordt de premie bepaald op basis van lineaire interpolatie;
- bij een beleidsdekkingsgraad die lager is dan de ondergrens toeslagverlening is de maximale premie van toepassing.

Feitelijke bepaling van de premie zal altijd eerst plaatsvinden na een daartoe door het bestuur genomen besluit.

Onderstaande een voorbeeld van de gehanteerde staffel bij een gedempte kostendekkende premie van 25,8% en een bovengrens toeslagverlening van 130%:

STAFFEL	
bij een dekkings- percentage van	premie percentage
< =110	30,0
111	29,8
112	29,6
113	29,4
114	29,2
115	29,0
116	28,7
117	28,5
118	28,3
119	28,1
120	27,9
121	27,7
122	27,5
123	27,3
124	27,1
125	26,9
126	26,6
127	26,4
128	26,2
129	26,0
130 >=	(*) => 25,8

(*) gedempte kostendeekkende premie

De werkgever draagt zorg voor de inhouding van de deelnemersbijdrage en de afdracht aan de Stichting.

Het pensioenfonds zal, gehoord de beleggingscommissie, periodiek besluiten over de voor de premievaststelling te hanteren disconteringsvoet. Bijstelling kan onder meer aan de orde zijn indien:

- a. sprake is van een aanpassing van de strategische beleggingsportefeuille, die van invloed is op de voor de toekomst te verwachten beleggingsrendementen;
- b. sprake is van veranderde vooruitzichten ten aanzien van relevante grootheden (met name ontwikkeling van de marktrente), die van invloed zijn op de voor de toekomst te verwachten beleggingsrendementen; of
- c. de toezichthouder de richtlijnen met betrekking tot de haalbaarheidstoets aanpast met gevolgen voor de benodigde premie; of
- d. het gerealiseerde beleggingsrendement gemeten over een lange periode sterk negatief afwijkt van de gehanteerde disconteringsvoet.

Een besluit in enig jaar tot aanpassing van de disconteringsvoet voor de premievaststelling houdt geen beperking in van de beleidsvrijheid die het bestuur ter zake heeft.

Vrijval solvabiliteitsopslagen

Bij de bepaling van de premie wordt geen rekening gehouden met de solvabiliteitsvrijval als gevolg van pensioenuitkeringen. De vrijgevallen solvabiliteitsopslag komt ten gunste van het eigen vermogen van het pensioenfonds.

Herstelpremies

Op basis van de maatregelen in een herstelplan kunnen herstelpremies verschuldigd zijn. Bij de bepaling van de gedempte premie worden deze herstelpremies opgeteld bij de berekende premie.

Premiekorting

Indien het pensioenvermogen van het pensioenfonds hoger is dan de premiekortingsgrens kan het bestuur besluiten om een premiekorting of -restitutie te verlenen. Als randvoorwaarde voor premiekorting resp. -restitutie geldt dat deze pas kan worden toegepast nadat eventueel niet toegekende toeslagen en/of korting van aanspraken over de tien voorgaande jaren zijn gecompenseerd.

Hierbij wordt opgemerkt dat het pensioenvermogen, ook na aftrek van een eventuele korting of restitutie of herstel van toeslagen, nog steeds de premiekortingsgrens te boven dient te gaan.

Egalisatiedepot

Het pensioenfonds heeft een egalisatiedepot ten behoeve van premie-egalisatie en kostenegalisatie. Betreffende de premie-egalisatie heeft het depot als doel om, indien in enig jaar de gedempte kostendekkende premie hoger is dan de door de werkgever betaalde feitelijke premie, dit verschil voor zover mogelijk uit het depot aan te vullen.

Als de verschuldigde premie door de werkgever in enig jaar lager is dan 30% van de som van de gezamenlijke pensioengrondslagen van de (aspirant-)deelnemers geldt dat de werkgever een extra storting mag doen ten behoeve van het premie-egalisatiedepot. Indien in enig jaar sprake is van een situatie waarin de gedempte kostendekkende premie hoger is dan 30% van de som van de gezamenlijke pensioengrondslagen van de (aspirant-)deelnemers, zal het premiedepot indien en voor zover toereikend aangewend worden om het verschil tussen de gedempte kostendekkende premie en de maximaal verschuldigde premie van de werkgever aan te vullen.

De gelden van het depot worden belegd overeenkomstig het beleggingsbeleid van het pensioenfonds. Het premiedepot blijft buiten de vaststelling van de (beleids)dekkingsgraad van het pensioenfonds.

6.3 Beleggingsbeleid

In deze paragraaf wordt het beleggingsbeleid van het pensioenfonds beschreven. Tevens zijn hierin de richtlijnen voor het vermogensbeheer vastgelegd. Conform de

artikelen 135 en 136 van de Pensioenwet en paragraaf 5 uit het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen wordt achtereenvolgens ingegaan op het strategisch beleggingsbeleid, de opzet en uitvoering van de vermogensbeheeractiviteiten, de wijze van risicometing en -beheersing, de opzet van de resultaatsevaluatie alsmede de waarderinggrondslagen.

In bijlage 1 is de verklaring inzake beleggingsbeginselen van het bestuur opgenomen.

a. Strategisch beleggingsbeleid

1. Beleggingsdoelstelling

Teneinde de beoogde pensioenuitkeringen op korte en lange termijn veilig te stellen wenst het bestuur de toevertrouwde middelen op een verantwoorde en solide wijze te beleggen. Dit komt in grote mate overeen met de prudent person gedachte conform de Europese richtlijnen¹. In Bijlage 4 heeft het bestuur de uitgangspunten voor het strategisch beleggingsbeleid getoetst aan de beginselen van prudent person.

In lijn hiermee is de hoofddoelstelling van het beleggingsbeleid: *“het op lange termijn realiseren van een zo hoog mogelijk rendement uitgaande van het strategische beleggingsbeleid bij een acceptabel risico, rekening houdend met de verplichtingenstructuur van het pensioenfonds.”*

In het beleggingsplan is de beleggingsbeleid waarmee het pensioenfonds deze doelstelling wil bereiken nader uitgewerkt. In dit hoofdstuk wordt beknopt ingegaan op het strategisch beleid, de opzet en uitvoering van de vermogensbeheeractiviteiten en de wijze van risicometing en beheersing en de resultaatsevaluatie.

Het strategisch beleggingsbeleid is vastgesteld op basis van de risicohouding van het pensioenfonds en de uitkomsten van een ALM studie. Minimaal eens per 3 jaar zal het beleid worden geëvalueerd of zoveel eerder als de (economische) omstandigheden daartoe aanleiding geven.

2. Samenstelling strategische beleggingsportefeuille

Het bestuur heeft de 1^e helft van 2018 een Asset Liability Management (ALM) studie laten uitvoeren. Aan de hand van de uitkomsten van deze studie is een beleggingsportefeuille gekozen met een acceptabele combinatie van netto-premieniveau, premievolatiliteit, risicobudget en kansen op onderdekking en kansen op (volledige) toeslagverlening. Het risicobudget is bepaald aan de hand van het standaardmodel voor de bepaling van het vereist eigen vermogen. De strategische beleggingsmix en de bandbreedtes daaromheen zien er als volgt uit:

	Structureel	Minimum	Maximum
Vastrentende waarden	60.0%	55.0%	65.0%
Aandelen	32,5%	27,5%	37,5%
Beursgenoteerd vastgoed	7,5%	2,5%	12,5%
Liquiditeiten	0,0%	0.0%	2,0%
Totaal	100%		

¹ Richtlijn nr. 2003/41/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van juni 2003 betreffende de werkzaamheden van het toezicht op instellingen voor bedrijfsvoorziening.

De samenstelling van het vermogen dient binnen de bovenstaande minima en maxima te blijven. De beleggingscommissie bewaakt deze grenzen en instrueert de vermogensbeheerders om zonedig bij te stellen.

Er wordt geen tactisch beleid gevoerd op bovengenoemde beleggingscategorieën. De toegestane afwijkingen ten opzichte van de normen zijn slechts bedoeld om marktschommelingen op te vangen. Stortingen en onttrekkingen zullen worden uitgevoerd conform de op dat moment geldende werkelijke beleggingsmix exclusief liquiditeiten.

Het pensioenfonds streeft ernaar om te allen tijde het percentage dat belegd is in een beleggingscategorie binnen de voorgeschreven bandbreedtes te houden. Indien de bandbreedtes op enig moment overschreden worden, neemt het bestuur contact op met de vermogensbeheerders. Het bestuur zal aangeven welke actie moet worden ondernomen om dit te corrigeren.

Onder liquiditeiten wordt verstaan het saldo op de bankrekening alsmede het saldo van Debiteuren/ Crediteuren. Tot deze categorie behoren ook uitgezette deposito's en opgenomen kasgelden met een looptijd van maximaal één jaar. Het opnemen van kasgeldleningen is toegestaan bij de voorfinanciering van beleggingen en/of het overbruggen van tijdelijke tekorten voor zover dit passend is binnen het risicoprofiel van de portefeuille.

De mogelijkheid tot voorbeleggen en overbruggen van tijdelijke tekorten (door middel van het accepteren van een tijdelijk tekort op liquide middelen) is toegestaan. Wel wordt er gekeken of dit passend is binnen het risicoprofiel van de portefeuille.

Welke benchmarks het pensioenfonds hanteert voor het relateren van performance van de deelportefeuilles, zal hieronder ter sprake komen bij onderdeel c. Wijze van risicometing en –beheersing.

Renterisico

Het renterisico heeft vooral betrekking op obligaties (staatsleningen en bedrijfsobligaties), leningen op schuldbekentenis en rentederivaten. Het risico voor het pensioenfonds hierbij is dat de waarde van de beleggingen zich anders ontwikkelt dan de waarde van de verplichtingen. Het pensioenfonds streeft er naar om het renterisico tussen de beleggingen en de verplichtingen te beperken.

De mate waarin de rentegevoeligheid en looptijd van de beleggingen aansluit bij de verplichtingen heeft onderdeel uitgemaakt van de uitgevoerde ALM-studie. Het pensioenfonds streeft ernaar het totale renterisico ten opzichte van de verplichtingen voor 75% af te dekken in een marktrente omgeving binnen de vastrentende waarden portefeuille. Het pensioenfonds streeft ernaar de strategische normering specifiek rekening te houden met de looptijdverdeling van het rente risico. Het fonds heeft dit gedaan door bij de vaststelling van het mandaat rekening te houden met de verschillende looptijden.

Hoewel het fonds de beoogde afdekking van het rente risico op marktrente bepaald, houdt het fonds rekening met de mogelijke impact in een UFR omgeving.

Het bestuur monitort maandelijks de werkelijke rente-afdekking. Per kwartaal ontvangt het bestuur van de extern adviseur een rapportage van de rente afdekking op kasstromen. Indien de werkelijke rente afdekking gedurende meer dan 3 maanden een afwijking vertoont van meer dan 5% zal het bestuur de vermogensbeheerder een instructie geven om de rente-afdekking binnen de bandbreedte te brengen. Details hiervoor zullen eveneens behandeld worden in onderdeel c. Wijze van risicometing en –beheersing.

Het pensioenfonds ontvangt van de vermogensbeheerders per maand en per kwartaal een rapportage waarin zowel de performances van de benchmark als de werkelijke portefeuille zijn weergegeven. Het bestuur controleert of de beheerder conform richtlijnen handelt.

b. Opzet en uitvoering vermogensbeheeractiviteiten

1. *Organisatie vermogensbeheer*

Het bestuur van het pensioenfonds is verantwoordelijk voor het strategische beleggingsbeleid. Onder het strategisch beleggingsbeleid wordt verstaan de vaststelling van het doel en de stijl van het beleggingsbeleid, de strategische beleggingsportefeuille en bandbreedtes, de benchmarks en de selectie en aanstelling van de vermogensbeheerder(s). Het bestuur vergadert minimaal twee maal per jaar. Voor de selectie laat het bestuur zich bijstaan door een extern deskundige.

De vermogensbeheerders zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van de door het pensioenfonds afgegeven mandaten. De vermogensbeheerders zijn tevens verantwoordelijk voor het verzamelen, administreren en rapporteren over de beleggingen aan het bestuur.

2. *Structuur vermogensbeheer*

Het bestuur heeft NN Investment Partners en TKP Investments aangesteld als externe vermogensbeheerders om binnen het beleggingsplan opgestelde doelstellingen en restricties het beleggingsbeleid uit te voeren.

NN Investment Partners is aangesteld voor het beheer van de matching portefeuille. TKP Investments is aangesteld voor het (passief) beheer van de return portefeuille.

c. Wijze van risicometing en –beheersing

De risicobeheersing is, aanvullend op paragraaf 2. Samenstelling strategische beleggingsportefeuille en bandbreedtes, vormgegeven door de onderstaande randvoorwaarden. De vermogensbeheerders dienen binnen deze restricties te blijven.

1. *Randvoorwaarden matchingportefeuille*

Ten aanzien van de matching portefeuille is het beleid van het fonds gericht op het hoofdzakelijk beleggen in vastrentende waarden in euro's en in afgeleide financiële rente-instrumenten ("rentederivaten") De beleggingen in vastrentende waarden vinden plaats door middel van participaties in drie Duration Matching Range ("DMR")

fondsen. Op basis van de gestelde criteria ten aanzien van de gewenste rente afdekking op basis van de marktrente is de portefeuille als volgt opgebouwd per ultimo november 2019:

- NN DMR – M duratie 4,7 jaar
- NN DMR – L duratie 20,7 jaar
- NN DMR – XL duratie 40,2 jaar.

De gemiddelde duratie bedraagt 22,7 jaar.

De NN DMR-fondsen beleggen in een combinatie van renteswaps, rentefutures, kortlopende staatsobligaties, geldmarktfondsen en cash. Met behulp van renteswaps en rentefutures wordt het gewenste duratieprofiel van de fondsen bereikt, waarbij alle derivaten centraal worden afgewikkeld. De fondsen hebben geen bijstortverplichting. Op verzoek van het bestuur kan de portefeuille worden bijgestuurd. Het bestuur toetst elk kwartaal of de duratie van de portefeuille overeenkomt met haar doelstelling en geeft eventuele wijziging aan de vermogensbeheerder schriftelijk door.

De DMR fondsen zijn onderdeel van de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds om het renterisico over de nominale verplichtingen strategisch af te dekken. De portefeuilles hebben niet tot doelstelling extra rendement te genereren ten opzichte van een geformuleerde benchmark. De portefeuille wordt derhalve passief belegd. Het bestuur stelt jaarlijks op basis van het kasstroomprofiel van de verplichtingen de instructie op ten behoeve van de rente-afdekking. Per kwartaal ontvangt het bestuur van de extern adviseur een rapportage van de rente-afdekking op kasstromen. Indien de werkelijke rente-afdekking gedurende meer dan 3 maanden een afwijking vertoont van meer dan 5% zal het bestuur de vermogensbeheerder een instructie geven om de rente-afdekking binnen de bandbreedte te brengen.

Als benchmark wordt voor 75% de verplichtingen van het pensioenfonds gehanteerd. De benchmark voor de onderliggende fondsen zijn als volgt:

	Benchmark
<ul style="list-style-type: none"> • NN DMR – M fonds (circa 21.5%), duratie 4,7 jaar • NN DMR – L fonds (circa 53%), duratie 20,7 jaar • NN DMR – XL fonds 	Bloomberg Barclays Euro Treasury AAA 1-3 Yr Downgrade Maturity Tolerant, incl derivatives to increase duration

2. **Randvoorwaarden returnportefeuille**

Ten behoeve van de returnportefeuille wordt gebruik gemaakt van de passieve beleggingsfondsen van TKP Investments. Het pensioenfonds heeft derhalve geen rechtstreekse invloed op het binnen die fondsen gevoerde beleid. De fondsen die voor belegging door de vermogensbeheerder in aanmerking komen, dienen te voldoen aan de onderstaande randvoorwaarden.

Spreading Aandelen en vastgoed	Norm	Minimum	Maximum
TKPI MM World Equity Index Fund	32,5%	27,5%	37,5%
TKPI MM Global Listed Real Estate Fund	7,5%	2,5%	7,5%

De gehanteerde benchmarks binnen de return portefeuille zijn:

	Benchmark
TKPI MM World Equity Index Fund	MSCI World Index Total Net Return (in Euro)
TKPI MM Global Listed Real Estate Fund	Customized FTSE EPRA/NAREIT Developed Rental Index Total Net Return (in Euro)

Binnen de returnportefeuille vindt er geen tactisch beleid plaats tussen de passief beheerde fondsen.

3. Rebalancing

Per kwartaal ontvangt het bestuur rapportages van NN Investment Partners, TKP Investments en van Willes Towers Watson. Op basis van deze informatie monitort het bestuur of de beleggingen zich binnen de bandbreedten van het mandaat bevinden. Indien de werkelijke wegingen zich meer dan drie maanden buiten de bandbreedte bevinden, zal het bestuur in samenspraak met de beleggingsadviseur een instructie opstellen ten behoeve van herbalancing.

4. Derivaten

Derivaten vormen als afgeleide beleggingsinstrumenten geen aparte beleggingscategorie. De vermogensbeheerders mogen binnen de fondsen van derivaten gebruik maken om:

- de risicograad van de beleggingsportefeuille te verlagen;
- tactische wijzigingen in de portefeuille op een efficiënte wijze tot stand te brengen.

Het gebruik van derivaten is beperkt tot het gedekt kopen van put-opties, het gedekt schrijven van call-opties, het gebruik van swaps, swaptions en het aan- en verkopen van futures. Het gebruik van derivaten op enige andere wijze is slechts toegestaan na overleg met en goedkeuring van het bestuur van het pensioenfonds. De totale portefeuille inclusief derivatenposities dient te allen tijde binnen de vermelde randvoorwaarden te blijven.

Het is binnen de NN DMR fondsen - waarin het pensioenfonds belegt binnen de vastgestelde richtlijnen - toegestaan gebruik te maken van leverage.

5. Valuta

Valutarisico wordt door het pensioenfonds gezien als een risico waar op lange termijn geen rendement tegenover staat. Het uitgangspunt is dan ook dat het valutarisico grotendeels wordt afgedekt. De valutarisico's worden afgedekt binnen de beleggingsfondsen. Er worden derhalve geen valutaderivaten op naam van het pensioenfonds afgesloten.

In het beleggingsplan staan de randvoorwaarden met betrekking tot het valutabeleid binnen de matching- en returnportefeuille uitgebreid beschreven.

In de risicorapportages wordt op kwartaalbasis de afdekking van de exposure naar de USD, GBP en JPY gemonitord op basis van onderstaande tabel. Daarnaast wordt ingegaan op de beheersing van het valutarisico en de top 10 van valuta exposures in de risicorapportage opgenomen.

Valuta	Strategisch	Minimum	Maximum
USD	100%	95%	100%
GBP	100%	95%	100%
JPY	100%	95%	100%

6. *Securities Lending*

Het is binnen de passieve TKPI fondsen onder voorwaarden toegestaan om effecten uit te lenen (securities lending). Stukken worden uitgeleend ten behoeve van het genereren van extra rendement. Hiervoor wordt collateral afgegeven. TKPI hanteert minimale collateral vereisten, dat de risico's voor het pensioenfonds voldoende mitigeert. Binnen de NN DMR fondsen is securities lending niet toegestaan.

De vereisten zijn specifiek vastgelegd in het risicomangementdocument van het pensioenfonds. Dit document wordt regelmatig besproken en bijgewerkt in de bestuursvergaderingen.

d. **Resultaatsevaluatie**

De vermogensbeheerders dienen zorg te dragen voor een volledige administratie van de beleggingsportefeuille en alle daarop betrekking hebbende transacties.

Het bestuur ontvangt per kwartaal fondsspecifieke vermogensbeheerrapportages. De inhoud van de rapportages is in het beleggingsplan uitgebreid beschreven. Het bestuur evalueert deze rapportages en beoordeelt op langere termijn (maximaal 3 jaar) de performance in relatie tot het genomen risico in combinatie met de afgegeven benchmark. Deze evaluatie is bedoeld om te beoordelen of de beleggingen in het betreffende fonds voortgezet worden

Verder ontvangt het pensioenfonds op kwartaalbasis een risicorapportage van Willis Towers Watson waarin een financieel overzicht wordt weergegeven van diverse onderdelen. Minimaal per kwartaal dienen de volgende zaken te worden vastgelegd in de risicorapportage:

- Verloop dekkingsgraad en mate van rente-afdekking
- Balansallocatie
- Vermogensallocatie
- Fondsperformance
- Rente- en curverisico
- Marktrisico

- Valutarisico
- Kredietrisico

e. Waarderingsgrondslagen

Alle beleggingen worden tegen marktwaarde gewaardeerd.

6.4 Toeslagbeleid

a. Voorwaardelijke toezegging

Jaarlijks probeert het bestuur de opgebouwde pensioenen van de deelnemers te verhogen met de loonontwikkeling bij Fresenius Hemocare Netherlands BV en de pensioenaanspraken van de gewezen deelnemers en de reeds ingegane pensioenen met de prijsindex (zie punt b). Het bestuur beslist evenwel jaarlijks in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd. De eventuele toeslagen worden gefinancierd uit beleggingsrendement en uit de ontvangen premies van het pensioenfonds.

Door een toegekende verhoging in enig jaar is er niet meteen ook recht op verhogingen in de toekomst.

Met betrekking tot de mate van de feitelijke toekenning hanteert het bestuur de onderstaande beleidsstaffel als leidraad. Deze staffel geldt slechts als uitgangspunt. Bij de jaarlijkse besluitvorming zal het bestuur andere relevante economische omstandigheden (zoals economische vooruitzichten en verwachte bestandsontwikkeling) in ogenschouw nemen. Voor de toeslagverlening zijn de volgende grenzen van belang:

- *Bovengrens toeslagverlening*
Dit is de dekkingsgraad waarbij het fonds de toeslagverlening overeenkomstig de ambitie volledig en voor de gehele toekomst verwacht te kunnen realiseren. Deze grens wordt vastgesteld aan de hand van een haalbaarheidstoets. Deze grens is afhankelijk van de marktrente en kan van jaar tot jaar verschillen;
- *Ondergrens toeslagverlening*
Deze is gelijk aan de wettelijke minimale dekkingsgraad en bedraagt 110%.

De inhoud van de beleidsstaffel luidt als volgt:

- bij een beleidsdekkingsgraad die gelijk is of hoger is dan de bovengrens toeslagverlening wordt een volledige toeslag toegekend;
- bij een beleidsdekkingsgraad die gelijk of hoger is dan de ondergrens toeslagverlening, maar lager is dan de bovengrens toeslagverlening wordt een toeslag verleend, onder voorwaarde dat de toe te kennen toeslag voor de gehele toekomst kan worden gerealiseerd; bij een beleidsdekkingsgraad die lager is dan de ondergrens toeslagverlening wordt geen toeslag verleend;
- peildatum voor de beleidsstaffel is 30 september van het jaar voorafgaand aan het jaar waarin de toeslag daadwerkelijk wordt verleend.

Feitelijke toekenning van toeslagen zal altijd eerst plaatsvinden na een daartoe door het bestuur genomen besluit.

Het (voorwaardelijke) toeslagbeleid is vastgelegd in het pensioenreglement. De toeslagverlening wordt gefinancierd uit de premie en de overrendementen..

Met betrekking tot de communicatie aan de deelnemers zal het pensioenfonds in alle communicatie-uitingen ten aanzien van de aanspraken van deelnemers de formuleringen hanteren die op grond van de toeslagenmatrix dienen te worden toegepast.

Met betrekking tot de communicatie aan de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden zal het pensioenfonds in alle communicatie-uitingen ten aanzien van de aanspraken en rechten van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden de formuleringen hanteren die op grond van de toeslagenmatrix dienen te worden toegepast.

Het bestuur houdt zich het recht voor om het toeslagbeleid aan te passen. Toekomstige aanpassingen zijn verbindend voor alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

b. Ambitie

Het beleid van het pensioenfonds is gericht op het voorkómen van onderdekking, gegeven de (ambitie van de) toezegging en de overeengekomen financieringsmethodiek. Financiële meevallers, bijvoorbeeld als gevolg van positieve beleggingsrendementen, kunnen worden ingezet voor het toekennen van toeslagen. Bij het toeslagbeleid gelden de navolgende grootheden als referentie.

- De tijdens het deelnemerschap opgebouwde aanspraken van de deelnemers worden jaarlijks per 1 januari (maximaal) verhoogd op basis van de algemene loonontwikkeling bij Fresenius HemoCare Netherlands B.V. (FHCN).

- De premievrije en ingegane pensioenen worden jaarlijks per 1 januari (maximaal) verhoogd met de relatieve stijging van het prijsindexcijfer (CPI alle huishoudens over een periode van 12 maanden die eindigt op de voorafgaande 30ste september), echter gemaximeerd op de hiervoor genoemde loonontwikkeling bij FHCN.

c. Verwachte realisatie toeslagbeleid

Op basis van de in 2018 uitgevoerde ALM-studie is gebleken dat de verwachte toeslagrealisatie 92% is. Uit de uitgevoerde aanvangshaalbaarheidstoets blijkt dat het pensioenresultaat over een periode van 60 jaar vanuit de feitelijke situatie per 1 januari 2015 ca. 98% bedraagt.

6.5 Systematiek vaststelling parameters

De parameters die gehanteerd worden bij de berekeningen ten behoeve van de vaststelling van de technische voorzieningen, de gedempte premie en het vereist eigen

vermogen worden door het bestuur van het fonds vastgesteld. De parameters voldoen ten minste aan de voorwaarden conform de Pensioenwet.

De parameters worden, gehoord de externe adviseur/beleggingscommissie, in principe iedere vijf jaar door het bestuur getoetst. Bij deze toetsing zal in ieder geval rekening worden gehouden met

- recente theoretische en empirische inzichten ten aanzien van financiële markten en economische ontwikkelingen;
- in financiële markten op dat moment geldende verwachtingen ten aanzien van financiële en economische variabelen;
- gerealiseerde rendementen en de economische en financiële ontwikkeling uit het verleden;
- een adequate maat aan prudentie.

Het bestuur zal, gehoord de externe adviseur/beleggingscommissie, periodiek besluiten over de parameters. Bijstelling kan onder meer aan de orde zijn indien:

- sprake is van een aanpassing van de strategische beleggingsportefeuille, die van invloed is op de voor de toekomst te verwachten reële beleggingsrendementen;
- sprake is van veranderde vooruitzichten ten aanzien van relevante grootheden (met name beleggingsopbrengsten en loonontwikkeling), die van invloed zijn op de voor de toekomst te verwachten reële beleggingsrendementen; of
- de toezichthouder de richtlijnen met betrekking tot de haalbaarheidstoets aanpast met gevolgen voor de benodigde premie; of
- het gerealiseerde reële beleggingsrendement gemeten over een lange periode sterk afwijkt van de gehanteerde disconteringsvoet.

Een besluit in enig jaar tot aanpassing van de disconteringsvoet voor de premievaststelling houdt geen beperking in van de beleidsvrijheid die het bestuur ter zake heeft.

7. Financiële sturingsmiddelen

In dit hoofdstuk worden de financiële sturingsmiddelen kort uiteengezet.

7.1 Premiebeleid

Het premiebeleid staat omschreven in paragraaf 6.2. In het geval dat er sprake is van een dekkings- of reservetekort, kan de werkgever in overleg met het pensioenfonds een herstell premie overeenkomen. De totale premie kan echter niet meer bedragen dan 30% van de som der pensioengrondslagen.

7.2 Beleggingsbeleid

Uit paragraaf 6.3 blijkt dat het strategische beleggingsbeleid door middel van een ALM-studie wordt afgestemd op de verplichtingen van het pensioenfonds. Door het strategisch beleggingsbeleid om de drie jaren te herijken aan de hand van een nieuwe ALM-studie, kan er worden ingespeeld op wijzigingen in het risicoprofiel van de pensioentoezeggingen en in de risicoperceptie van het bestuur van het pensioenfonds.

7.3 Toeslagbeleid

Uit paragraaf 6.4 blijkt dat de aanpassing van de ingegane pensioenen en premievrije aanspraken door middel van een toeslagverlening voorwaardelijk is. Het bestuur is bevoegd de toeslagverlening te verminderen, zonodig tot nul, indien de financiële positie van het pensioenfonds daartoe noodzaakt.

8. Korting pensioenaanspraken en -rechten

8.1 Korting van aanspraken

Het pensioenfonds kan de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten uitsluitend verminderen indien:

- a. de technische voorzieningen verhoogd met het minimaal vereist eigen vermogen niet meer volledig door waarden zijn gedekt en die situatie zich voordoet op 5 opeenvolgende meetmomenten;
- b. de technische voorzieningen verhoogd met het vereist eigen vermogen niet meer volledig door waarden zijn gedekt;
- c. het pensioenfonds niet in staat is binnen een redelijke termijn de technische voorzieningen en het (minimaal) vereist eigen vermogen door waarden te dekken zonder dat de belangen van deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, andere aanspraakgerechtigden of de werkgever(s) onevenredig worden geschaad; en
- d. alle overige beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid, zijn ingezet.

De korting voor de situatie onder a. zal onvoorwaardelijk worden toegepast en zal gespreid plaatsvinden over een periode van 5 jaar. De korting in de situatie onder b. heeft een voorwaardelijk karakter. Jaarlijks zal opnieuw de situatie worden beoordeeld. Uitsluitend de korting in het 1^e jaar zal onvoorwaardelijk worden toegepast en dan wel voor een tiende deel.

Het pensioenfonds informeert de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever(s) schriftelijk over het besluit tot vermindering van pensioenaanspraken en pensioenrechten. De vermindering kan op zijn vroegst een maand na de in de vorige volzin bedoelde informatieverstrekking worden gerealiseerd.

8.2 Herstel van gekorte aanspraken en gemiste toeslagen

Indien de beleidsdekkingsgraad ultimo december van enig jaar hoger is dan de dekkingsgraad waarbij volledige toekomstbestendige toeslagverlening mogelijk is, is herstel van gekorte pensioenaanspraken of gemiste toeslagen mogelijk per 1 januari van het daaropvolgende jaar.

Herstel van gekorte pensioenaanspraken is alleen mogelijk voor zover na het herstel van gekorte pensioenaanspraken de dekkingspositie boven de bovengrens toeslagverlening op de langere termijn in stand blijft. Hiertoe voert het pensioenfonds alvorens wordt overgegaan op herstel van gekorte aanspraken een haalbaarheidstoets uit.

Indien na het herstel van gekorte pensioenaanspraken het fondsvermogen nog steeds groter is dan de bovengrens toeslagverlening, is herstel van in het verleden gemiste

toeslagen mogelijk. Een herstel van gemiste toeslagen vindt plaats indien de afgelopen tien jaar in één of meerdere jaren geen volledige toeslag is verleend.

Voor zowel het herstel van kortingen als gemiste toeslagen geldt dat de reparatie daarvan maximaal 20% bedraagt boven de bovengrens toeslagverlening.

In de deelnemersadministratie zal de toegepaste korting en de gemiste toeslagverlening per deelnemer worden bijgehouden.

Het hierboven omschreven beleid kan te allen tijde door het bestuur voor alle deelnemers en gewezen deelnemers en pensioengerechtigden worden aangepast.

9. Risicohouding en haalbaarheidstoets

9.1 Risicohouding

De risicohouding van het pensioenfonds, bedoeld in artikel 102a van de Pensioenwet wordt gedefinieerd als:

- De mate waarin een fonds bereid is beleggingsrisico's te lopen; én
- De mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het fonds.

De risicohouding van het pensioenfonds voldoet aan de prudent person regel en komt voor de lange termijn tot uitdrukking in de door het fonds gekozen ondergrenzen voor wat betreft het pensioenresultaat in het kader van de haalbaarheidstoets en voor de korte termijn in de hoogte van het vereist eigen vermogen of een bandbreedte hiervoor.

9.2 Doelstellingen

Zoals in de (financiële) doelstellingen van het pensioenfonds is omschreven heeft het pensioenfonds de ambitie om de pensioenen te indexeren om de koopkracht in stand te houden. Dit wordt niet uit de premie gefinancierd. Dit betekent dat het pensioenfonds dit moet verdienen met beleggen. Het pensioenfonds neemt dus beleggingsrisico, omdat het van mening is dat beleggingsrisico, gemiddeld genomen, op de lange termijn beloond wordt met een positief rendement. Het lopen van risico's betekent ook dat handhaving van de nominale aanspraken, laat staan koopkrachtbehoud, geen vanzelfsprekendheden zijn.

De prioriteit ligt, conform de visie van het pensioenfonds, meer bij het garanderen van nominale pensioenaanspraken dan het waardevast houden daarvan. Hiervoor is bij de vaststelling van het gewenste risicoprofiel een verhouding matching / return van 60:40 toegepast, gebaseerd op de ALM-studie 2018.

De maatstaf voor de toeslagverlening voor actieve deelnemers is de looninflatie bij de werkgever. Voor pensioengerechtigden en slapers is de maatstaf de prijsinflatie. De toeslagverlening is voorwaardelijk, afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Daarbij wordt geaccepteerd dat de kans bestaat dat de toeslag niet (volledig) toegekend wordt en dat de mate van toeslagverlening van jaar op jaar kan variëren. Er worden geen harde grenzen gesteld aan de mate waarin het pensioen jaarlijks kan worden aangepast ten opzichte van de maatstaf.

Het risico van afname van de dekkingsgraad en de kans op kortingen wordt geaccepteerd. Er worden hieraan geen harde absolute / relatieve grenzen gesteld. Aan de hand van de uitkomsten van de periodieke ALM studie wordt bepaald of de risico's

bij het gekozen strategisch beleggingsbeleid acceptabel zijn. In de ALM-studie 2015 zijn de volgende risico's vastgesteld en geaccepteerd:

- De gemiddelde kans op rechtenkorting bedraagt ca. 1,6% (15-jaars horizon, korting vijf jaar uitgesmeerd).
- De gemiddelde rechtenkorting (indien een korting zich voordoet) bedraagt ca. 1,3% (15-jaars horizon, korting vijf jaar uitgesmeerd).

Het pensioenfonds is zich ervan bewust dat bij lagere feitelijke dekkingsgraden de hierboven genoemde kansen op kortingen zullen toenemen. De gekozen strategische beleggingsmix en bijbehorende tactische bandbreedtes wordt hierop in principe niet tussentijds aangepast. Wel heeft het pensioenfonds de ruimte het beleggingsbeleid tussentijds beperkt te herzien als het risicoprofiel daardoor niet significant wijzigt.

Er wordt gestreefd naar een zo stabiel mogelijke feitelijke pensioenpremie. De kostendeckende premie wordt bepaald op basis van gemiddelde rente en de dekkingsgraad. De pensioenpremie wordt in eerste aanleg niet gezien als een sturingsmiddel.

Bij formulering van de kwantitatieve risicohouding, evenals als bij voorgenomen tussentijdse aanpassingen daarin, wordt goedkeuring gevraagd aan deelnemers en werkgever. De ondergrenzen en bandbreedtes die het pensioenfonds hanteert in de (jaarlijkse) toetsing zijn derhalve pas definitief als deelnemers en werkgever aangeven akkoord te zijn met de voorgestelde risicohouding.

9.3 Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets is een middel om te toetsen of het beleggingsbeleid aansluit bij de risicohouding van het fonds. Toetsing vindt plaats aan de hand van de volgende kwantitatieve uitkomsten en normen:

- Het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit een dekkingsgraad die gelijk is aan de vereiste dekkingsgraad.
- Het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit de feitelijke dekkingsgraad.
- De door het bestuur vast te stellen ondergrenzen voor deze verwachte pensioenresultaten, alsmede de maximale afwijking van het pensioenresultaat vanuit de feitelijke vermogenspositie in geval van een slechtweersscenario.

De haalbaarheidstoets toetst het pensioenresultaat over een horizon van 60 jaar, uitgaande van diverse omstandigheden. Voor de haalbaarheidstoets wordt een door de toezichthouder voorgeschreven (economische) scenarioset gehanteerd. Deze wijkt af van de uitgangspunten die het bestuur hanteert voor eigen analyses.

Het pensioenresultaat geeft de mate van koopkrachtbehoud weer van het pensioen (het feitelijke verwachte toekomstige pensioen afgezet tegen een pensioen dat is gecorrigeerd voor de volledige prijsinflatie).

De haalbaarheidstoets bestaat uit de aanvangshaalbaarheidstoets en de jaarlijkse haalbaarheidstoets.

In de aanvangshaalbaarheidstoets wordt, naast bovenstaande toetsen uit de jaarlijkse haalbaarheidstoets, tevens getoetst of:

- Het premiebeleid over de gehele berekeningshorizon voldoende realistisch en haalbaar is; en
- Het pensioenfonds voldoende herstelcapaciteit heeft om naar verwachting vanuit de situatie dat aan de vereisten voor het minimaal vereist eigen vermogen wordt voldaan, binnen de looptijd van het herstelplan aan de vereisten voor het vereist eigen vermogen te voldoen.

De kwantitatieve normen die worden gehanteerd bij de haalbaarheidstoets zijn gerelateerd aan de hiervoor beschreven risicohouding en worden door het pensioenfonds vastgesteld.

a. Procedure jaarlijkse haalbaarheidstoets en aanvangshaalbaarheidstoets

De aanvangshaalbaarheidstoets is in 2015 voor het eerst uitgevoerd en vastgesteld naar aanleiding van de invoering van het nieuwe FTK per 1 januari 2015. De aanvangshaalbaarheidstoets zal opnieuw worden uitgevoerd en vastgesteld als het fonds besluit een nieuwe pensioenregeling uit te voeren of als er sprake is van significante wijzingen in de pensioenregeling, het financieringsbeleid dan wel het beleggingsbeleid van het pensioenfonds. De rapportagedatum is 1 januari van het boekjaar waarin de significante wijzigingen worden ingevoerd, en de resultaten worden bij DNB ingediend maximaal één maand nadat het fonds heeft besloten tot invoering van de significante wijzigingen.

De haalbaarheidstoets wordt jaarlijks uitgevoerd en vastgesteld en heeft eveneens als rapportagedatum 1 januari. De jaarlijkse haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd op basis van de gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarlijkse rapportagestaten en wordt tegelijkertijd met die staten ingediend bij DNB. Indiening bij DNB vindt plaats via staat J702.

Het fonds zal jaarlijks voor 1 juli een haalbaarheidstoets laten uitvoeren en de resultaten ervan evalueren. Met de jaarlijkse haalbaarheidstoets wordt gemonitord in hoeverre het verwachte pensioenresultaat nog steeds aansluit bij de oorspronkelijk gewekte verwachtingen. Jaarlijks wordt vanuit de feitelijk financiële positie van het pensioenfonds getoetst of het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau in voldoende mate aansluit bij de door het pensioenfonds gekozen ondergrens en of het pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweersscenario niet teveel afwijkt van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau.

De uitkomsten van de (aanvangs)haalbaarheidstoets en de toelichting daarbij worden gedeeld met het verantwoordingsorgaan. In het jaarlijks oordeel en de daaruit voortvloeiende rapportage voor het jaarverslag van het pensioenfonds zal het verantwoordingsorgaan haar oordeel over deze uitkomsten meenemen.

Indien bij de jaarlijkse haalbaarheidstoets blijkt dat **niet** wordt voldaan aan één of meerdere van onderstaande criteria uit de aanvangshaalbaarheidstoets, treedt het

pensioenfondsen in overleg met de deelnemers en werkgever om te bezien of, en zo ja welke, maatregelen genomen moeten worden.

- Het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau blijft boven de door het pensioenfonds gekozen ondergrens voor dit pensioenresultaat; en/of
- Het pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweerscenario wijkt niet te veel af van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau, waarbij het pensioenfonds hiervoor de maximale afwijking heeft vastgesteld.

b. Vastgestelde ondergrenzen

In het kader van de haalbaarheidstoets is door het pensioenfonds in samenspraak met deelnemers en werkgever een ondergrens gesteld aan het gewenste pensioenresultaat. Enerzijds uitgaande vanuit de feitelijke dekkingsgraad en anderzijds vanuit een evenwichtssituatie (dekkingsgraad waarbij wettelijke vereiste buffer exact aanwezig is). Deze ondergrenzen zijn gesteld op:

- Vanuit feitelijke dekkingsgraad: 90%. Dit komt overeen met een jaarlijkse aanpassing van het pensioen met 70% van de maatstaf.
- Vanuit evenwichtssituatie: 90%.

In het kader van de haalbaarheidstoets wordt tevens gekeken naar de maximale afwijking van het pensioenresultaat in een slechtweer scenario ten opzichte van de gewenste ondergrens vanuit de feitelijke dekkingsgraad. Dit geeft de mate van volatiliteit/risico weer. Deze afwijking is door partijen gesteld op maximaal 35%.

c. Uitkomst aanvangshaalbaarheidstoets

In onderstaande tabel zijn de uitkomsten van de aanvangshaalbaarheidstoets 2015 afgezet tegen de gestelde grenzen en voorwaarden. Hieruit blijkt dat het pensioenfonds slaagt voor de toetsen:

	Ondergrens	Uitkomst	Score
Mediaan pensioenresultaat vanuit feitelijke situatie	90%	98%	✓
Maximale relatieve afwijking ten opzichte van mediaan in geval van slecht weer scenario	35%	28%	✓
Mediaan pensioenresultaat vanuit evenwicht situatie	90%	99%	✓
Voldoende herstelkracht			✓
Realistische premie			✓

Toelichting:

- Het streven van 90% overeenkomend met 70% toeslagverlening lijkt haalbaar. Uit de aanvangshaalbaarheidstoets blijkt namelijk dat de mediaan van het pensioenresultaat 98% is. Bij een relatieve afwijking van 35% in een slechtweerscenario mag het pensioenresultaat 64% (=98% * (1 – 35%)) zijn.
- Het pensioenfonds is uit reservetekort als de beleidsdekkingsgraad minimaal 121% is. Het pensioenfonds heeft voldoende herstelkracht om in 10 jaar van 104% naar 121% toe te groeien.

- De doorsneepremie bij het pensioenfonds is gemaximeerd op 30% van de pensioengrondslagsom. Indien de (gedempt) kostendeekkende premie in enig jaar hoger is dan deze bovengrens, zal de pensioenopbouw in datzelfde jaar dusdanig worden verlaagd dat de (gedempt) kostendeekkende premie gelijk is aan de doorsneepremie. Dientengevolge kan er geen sprake zijn van een premietekort. Daarmee is het premiebeleid van het pensioenfonds per definitie voldoende realistisch en haalbaar.

9.4 Het vereist eigen vermogen

Het risico op de korte termijn wordt uitgedrukt in de wettelijk vereiste solvabiliteitsbuffer. Deze bedraagt voor het beleggingsprofiel van het pensioenfonds per 31 december 2015 ongeveer 20%. De randvoorwaarden aan het beleggingsbeleid geven een bandbreedte hieromheen van ongeveer 2,5%. Dit is voor partijen acceptabel. Daarbij is men zich ervan bewust dat het renterisico en kredietrisico (rating / duraties) van invloed zijn op het VEV en niet inzichtelijk zijn gemaakt in deze bandbreedtes. Indien het VEV van het strategisch beleggingsbeleid door ontwikkelingen hierin met meer dan 2,5% toeneemt, treedt het pensioenfonds in overleg met de deelnemers en werkgever.

Met betrekking tot de ALM van 2018 vindt nog een afstemming plaats met de sociale partners.

9.5 Risicomanagement

Het beheersingskader van SPF is als volgt opgebouwd om de processen in de organisatie te managen en beheersen, hiertoe wordt gebruikt gemaakt van het zogeheten three lines of defence model. Uitgangspunt van dit three lines of defence model is dat het bestuur, ondersteund door de commissies verantwoordelijk is voor haar eigen processen.

De tweede lijn heeft de functie de werkzaamheden van de 1e lijn te bewaken en monitoren.

De derde lijn ten slotte heeft het proces onafhankelijk te beoordelen en toetsen. Deze functie ligt bij de visitatiecommissie, accountant en certificerend actuaaris.

SPFN beschikt over een risicokaarten document waarin de financiële, niet-financiële risico's, risico's als gevolg van belangenverstremgeling en integriteitsrisico's van SPFN worden geïdentificeerd en geanalyseerd. De methode van analyse van deze risico's is gebaseerd op de Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode (FIRM) van DNB en afgestemd op de specifieke situatie van SPFN. Het document beschrijft de op SPFN van toepassing zijnde risico's, de waarschijnlijkheid dat deze zich voordoen, de gevolgen als deze risico's zich voordoen en de beheersingsmaatregelen.

Proces risicomanagementproces

Eénmaal per twee jaar worden de risicokaarten geëvalueerd of de risico's voldoende in beeld zijn.

Monitoren risico's

De financiële risico's worden gemonitord in de beleggingscommissie.

De overige risico's door het bestuur, met een jaarlijkse evaluatie

Schaal voor het toekennen van scores

Het toekennen van een score voor de kans van het risico dient te gebeuren aan de hand van de navolgende schaal

zeldzaam	Minder dan 1x per jaar
Onwaarschijnlijk	Minder dan 1x per 3 jaar
Mogelijk	1x per 1 a 2 jaar
Waarschijnlijk	Meer dan 1x per jaar
Zeer waarschijnlijk	Meer dan 3x per jaar

De impact wordt als volgt ingeschaald (voor financiële en niet financiële risico's zijn er verschillende tabellen)

	Financieel	niet financieel
minimaal	< 0,5% dekkingsgraad	Minimale impact op bereiken missie Schade < 50000 Operationeel geen uitvoeringsproblemen Geen verlies vertrouwen stakeholders
Klein	< 1% dekkingsgraad	Kleine impact op bereiken doelstellingen/missie Schade < 100000 Operationeel geringe uitvoeringsproblemen Gering verlies vertrouwen stakeholders
Middel	< 3% dekkingsgraad	Middelmatige impact op bereiken doelen/ missie Schade < 250000 Operationeel redelijk grote uitvoeringsproblemen Aantasting vertrouwen stakeholders Kans op onderzoek AFM/DNB
Hoog	< 5 % dekkingsgraad	Sterk verminderde impact op bereiken doelen/missie Schade < 500000 Operationeel grote uitvoeringsproblemen Groot verlies vertrouwen stakeholders Maatregelen AFM/DNB
Maximaal	> 5 % dekkingsgraad	Missie / doelstellingen onhaalbaar Schade > 500000 Operationeel ernstige uitvoeringsproblemen Geen verlies vertrouwen stakeholders Disciplinaire maatregelen AFM/DNB

Toewijzing risico's

In onderstaande tabel zijn de door het fonds onderkende risico's toegewezen aan het bestuur en de beleggingscommissie en is tevens de frequentie van de monitoring van het risico vermeld. Daarnaast vindt een jaarlijkse evaluatie plaats.

Onderstaande risico's zijn uitgeschreven in het document risicokaarten

Risico	Verantwoordelijke	Frequentie beoordeling
Kapitaalmanagement		
2.1 Afstemming beleggingsbeleid op de verplichtingen	BC	kwartaal
2.2. Afdekking renterisico niet conform beleid e/o curve risico	BC	kwartaal
2.3 Marktrisico	BV	kwartaal
2.4 Marktrisico extreme omstandigheden	BC	kwartaal
2.5 Marktrisico : concentratierisico bij vaststelling beleid en in uitvoering	BC	kwartaal
2.6 Valuta risico	BC	kwartaal
2.7 Liquiditeitsrisico	BC	kwartaal
2.8 Krediet risico	BC	kwartaal
2.9 Collateral risico / onderpand valuta / rente	BC	kwartaal
2.10 Inflatie risico	BC	Kwartaal
2.11 Maatsch.verantw. beleggen	BC	kwartaal
3 REGELING en UITVOERING		
3.1 Omgevingsrisico	Bestuur	jaar
3.2 Arbeidsongeschiktheid	Bestuur	jaar
3.3 Langleven	Bestuur	jaar
3.4 Marktverhouding / concurrentie	Bestuur	jaar
3.5 Afhankelijkheid	Bestuur	jaar
3.6 Reputatie	Bestuur	jaar
3.7 Ondernemingsrisico	Bestuur	jaar
4 OPERATIONELE RISICO's	Bestuur	jaar
4.1 verwerking	Bestuur	jaar
4.2 opdrachtaanvaarding	Bestuur	jaar
4.3 aansluiting	Bestuur	jaar
4.4 informatie storing	Bestuur	jaar
4.5 kosten	Bestuur	jaar
4.6 pensioenproducten	Bestuur	jaar
5 UITBESTEDINGSRISICO's	Bestuur	jaar
5.1 continuïteit pensioenbeheer	Bestuur	jaar
5.2 continuïteit vermogensbeheer (oa tegenpartijrisico)	Bestuur	jaar
5.3 continuïteit uitbesteding derden	Bestuur	jaar

5.4 integriteit pensioenbeer	Bestuur	jaar
5.5 integriteit vermogensbeheer	Bestuur	jaar
5.6 externe fraude	Bestuur	jaar
5.7 integriteit bestuursondersteuning	Bestuur	jaar
5.8 kwaliteit pensioenbeheer	Bestuur	jaar
5.9 kwaliteit vermogensbeheer	Bestuur	jaar
5.10 kwaliteit bestuursonderst.	Bestuur	jaar
6 IT RISICO's	Bestuur	jaar
6.1 IT Strategie en beleid	Bestuur	jaar
6.2 IT Beveiliging pens.beheer	Bestuur	jaar
6.3 IT Beveiliging vermogensbeheer	Bestuur	jaar
6.4 IT bestuursondersteuning	Bestuur	jaar
6.5 IT beheersbaarheid pens.bh	Bestuur	jaar
6.6 IT beheersbaarheid vermogensbh.	Bestuur	jaar
6.7 IT beheersbaarheid best.ond	Bestuur	jaar
6.8 IT continuïteit pensioenbeheer	Bestuur	jaar
6.9 IT continuïteit vermogensbeh	Bestuur	jaar
6.10 IT cont. Bestuursonder.	Bestuur	jaar
7 INTEGRITEITSRISICO's	Bestuur	jaar
7.1 witwassen	Bestuur	jaar
7.2 terrorisme financiering	Bestuur	jaar
7.3 omzeilen sanctiewetgeving	Bestuur	jaar
7.4 omkoping	Bestuur	jaar
7.5 belangenverstremgeling	Bestuur	jaar
7.6 ontduiken/ontwijken fiscale wet	Bestuur	jaar
7.7 cybercrime	Bestuur	jaar
7.8 maatsch.onbetamelijk gedrag /interne fraude	Bestuur	jaar
7.9 benadeling derden	Bestuur	jaar
7.10 fraude	Bestuur	jaar
7.11 voorwetenschap	Bestuur	jaar
8 JURIDISCHE RISICO's	Bestuur	jaar
8.1 wetgevingsrisico	Bestuur	jaar
8.2 contract risico niet naleven	Bestuur	jaar
8.3 juridisch risico fouten	Bestuur	jaar
8.4 juridisch risico niet contractuele rechten	Bestuur	jaar
8.5 niet contractuele verplichtingen	Bestuur	jaar
8.6 proces risico	Bestuur	jaar
GOVERNANCE	Bestuur	jaar
9.1 continuïteit bestuur	Bestuur	jaar
9.2 geschiktheid bestuur	Bestuur	jaar

Voor akkoord getekend op 14 december 2018:

Stichting Pensioenfonds
Fresenius Nederland

.....

R.J.P. Siebesma
Voorzitter

.....

H. Bosch
Secretaris

Bijlage 1 – Verklaring inzake beleggingsbeginselen

0. Introductie

Deze ‘Verklaring inzake beleggingsbeginselen’ (hierna: Verklaring) beschrijft op beknopte wijze de uitgangspunten van het beleggingsbeleid van Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland (hierna: het pensioenfonds). De uitgangspunten worden door het bestuur vastgesteld.

Conform geldende wet- en regelgeving gaat de Verklaring in op:

1. de doelstelling van het beleggingsbeleid;
2. de organisatie en risicobeheerprocedures;
3. de beleggingsbeginselen, in het bijzonder de toegepaste wegingmethodes voor beleggingsrisico’s en de strategische allocatie van de activa in het licht van de aard en de looptijd van de pensioenverplichtingen van het pensioenfonds.

De Verklaring is als bijlage bij de actuariële en bedrijfstechnische nota van het pensioenfonds opgenomen en wordt om de drie jaren herzien. Daarnaast wordt de Verklaring onverwijld herzien als er tussentijds een belangrijke wijziging in het beleggingsbeleid optreedt.

Op verzoek daartoe van een belanghebbende bij het pensioenfonds wordt de Verklaring verstrekt.

1. Doelstelling van het beleggingsbeleid

Het pensioenfonds voert een regeling uit ten behoeve van de financiële gevolgen van pensionering, arbeidsongeschiktheid en overlijden. Tevens is het bestuur van het pensioenfonds onder andere verantwoordelijk voor het beleggingsbeleid.

Het pensioenfonds belegt vanuit de prudent person gedachte. Dit komt in grote mate overeen met dat wat de Nederlandsche Bank (DNB) ‘op solide wijze’ beleggen noemt. Daarbij moeten de beleggingen voldoen aan kwalitatieve beginselen van veiligheid, kwaliteit en spreiding van risico’s.

In lijn hiermee is de doelstelling van het beleggingsbeleid: *“het op lange termijn realiseren van een zo hoog mogelijk rendement uitgaande van de strategische asset allocatie bij een acceptabel risico, rekening houdend met de verplichtingenstructuur van het pensioenfonds”*.

Om de doelstelling te waarborgen wordt bij het bepalen van het strategisch beleggingsbeleid rekening gehouden met het bepaalde bij en krachtens de Pensioenwet, de verplichtingenstructuur en de financiering van het pensioenfonds zoals vastgesteld in de financieringsovereenkomst met de werkgever.

2. Organisatie en risicobeheerprocedures

2.1 Taken en verantwoordelijkheden

Het pensioenfonds is zich bewust van de rol die het als pensioenbelegger vervult. Die rol dwingt het tot grote zorgvuldigheid in zijn handelen. Het pensioenfonds is te allen tijde bereid verantwoording af te leggen over het gevoerde beleggingsbeleid en de gevolgen die dit heeft voor de belanghebbenden.

De door het bestuur van het pensioenfonds aangestelde vermogensbeheerder voert het door het bestuur goedgekeurde beleggingsbeleid uit. Het bestuur van het pensioenfonds heeft aan de vermogensbeheerder het mandaat gegeven om binnen de in het jaarlijkse beleggingsplan vastgestelde doelstellingen en restricties het tactische en operationele beleggingsbeleid uit te voeren.

Het bestuur blijft, zonder enige uitzondering, eindverantwoordelijk voor alle activiteiten van het pensioenfonds inclusief het beleggingsproces. De vermogensbeheerder legt verantwoording af aan het bestuur.

2.2 Nevenactiviteiten

Het pensioenfonds ontwikkelt activiteiten die het fonds in staat stellen de kerntaken zo goed mogelijk uit te voeren. Voor zover die activiteiten niet behoren tot de kerntaken van een pensioenfonds, brengt het pensioenfonds deze onder in een aparte rechtspersoon. Tussen het pensioenfonds en deze rechtspersoon zal geen sprake zijn van:

- financiële kruisstromen die de rechtspersoon tot niet marktconform concurrentievoordeel strekken;
- personele unies tussen het bestuur van het pensioenfonds enerzijds en het bestuur van de rechtspersoon anderzijds;
- toegang tot kennis en gegevensbestanden van het pensioenfonds, anders dan op voorwaarden die door wet- en regelgeving worden toegestaan;
- gebruik van de naam en het beeldmerk van het pensioenfonds door de rechtspersoon.

Op dit moment zijn door het pensioenfonds geen nevenactiviteiten ondergebracht in een aparte rechtspersoon.

2.3 Uitbesteding

De door het pensioenfonds geselecteerde vermogensbeheerder is verantwoordelijk voor het uitvoeren van het door het bestuur geformuleerde beleggingsbeleid.

De selectie van derden, zoals vermogensbeheerders en commissarissen, vindt plaats aan de hand van enerzijds de eisen die ter zake door DNB worden gesteld en anderzijds door het bestuur van het pensioenfonds gehanteerde criteria die

samenhangen met beschikbare deskundigheid, de cultuur van de eigen organisatie, schaalvoordelen en flexibiliteit. De selectie van derden en de beoordeling van hun prestaties vinden plaats op basis van objectieve criteria. De gemaakte afwegingen en de daarbij gehanteerde argumenten blijken uit een systematisch opgebouwd selectie- en evaluatiedossier.

Uitbesteding van vermogensbeheer vindt plaats op basis van een Vermogensbeheerovereenkomst. Deze overeenkomst voldoet (ten minste) aan de door DNB daaraan gestelde eisen.

Gedurende de periode van uitbesteding draagt het pensioenfonds zorg voor de instandhouding en naleving van afdoende controlemechanismen om uitbestedingrisico's te beheersen.

2.4 Rapportage

De vermogensbeheerder rapporteert elk kwartaal over het gevoerde en te voeren beleggingsbeleid aan het bestuur. In ieder geval eenmaal per jaar wordt het beleid mondeling besproken.

2.5 Kostenbeheersing

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid maakt het pensioenfonds geen andere kosten dan die redelijk en proportioneel zijn in relatie tot de omvang en de samenstelling van het belegd vermogen en de doelstelling van het pensioenfonds.

2.6 Deskundigheid

Het pensioenfonds draagt er zorg voor dat zij in alle fasen van het beleggingsproces beschikt over de deskundigheid die vereist is voor:

- een optimaal beleggingsresultaat;
- een professioneel beheer van de beleggingen; en
- de beheersing van de aan beleggingen verbonden risico's.

2.7 Scheiding van belangen

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gewaakt voor belangenverstrengeling. Met het oog daarop zijn de leidinggevenden en medewerkers van het pensioenfonds gehouden een gedragscode na te leven.

2.8 Corporate governance

Het pensioenfonds heeft bijzondere aandacht voor de lange termijn doelstellingen van de ondernemingen waarin het belegt in termen van duurzame economische groei. Het pensioenfonds betreft informatie over duurzame economische groei zijn analyses van de kwaliteit van ondernemingen en brengt het belang daarvan tevens onder de aandacht van zijn dienstverleners zoals externe vermogensbeheerders.

Het pensioenfonds is van mening dat duurzaamheid en corporate governance onlosmakelijk met zorgvuldig ondernemerschap verbonden zijn. De ondernemingsleiding moet in staat zijn hierover verantwoording af te leggen. Een

dergelijke verantwoording is inherent aan goed ondernemingsbestuur en daarmee van belang om te voorkomen dat de onderneming zich gaat vervreemden van de samenleving waarvan deel uit wordt gemaakt.

De activiteiten van het pensioenfonds op het gebied van duurzaamheid en corporate governance vormen voor het pensioenfonds geen doel op zichzelf. Uitvoering van het beleid van het pensioenfonds op deze gebieden wordt steeds getoetst aan zijn primaire verantwoordelijkheid om een optimaal rendement te genereren in het belang van de belanghebbenden bij het pensioenfonds.

Het pensioenfonds draagt uit dat beursgenoteerde ondernemingen duurzaam in staat moeten zijn een maximale opbrengst te genereren voor hun aandeelhouders, en beoordeelt het beleid van bestuur en raad van commissarissen van een onderneming in het licht van die doelstelling. Deze doelstelling impliceert dat een onderneming de belangen van andere bij de onderneming betrokken stakeholders, zoals werknemers, klanten, leveranciers en verschafters van vreemd vermogen, niet kan negeren.

Mede gelet op het internationale karakter van zijn aandelenportefeuille beoordeelt het pensioenfonds de kwaliteit van de corporate governance op basis van beginselen en codes die door gezaghebbende internationale organisaties worden opgesteld. Daarnaast betreft het pensioenfonds waar mogelijk en relevant ook nationale beginselen en codes in zijn oordeel; voor Nederland geldt dit in het bijzonder voor de 'Code Tabaksblad'. Het beleid van het pensioenfonds met betrekking tot corporate governance (waaronder begrepen de wijze waarop zij hierover verantwoording aflegt) is nader uitgewerkt in de Code Corporate Governance van het pensioenfonds.

3. Beleggingsbeginselen

3.1 Het beleggingsproces

Het beleggingsproces vormt de randvoorwaarden van het beleggingsbeleid. Onder het beleggingsproces wordt verstaan het geheel van regels dat toeziet op de voorbereiding en de uitvoering van het beleggingsbeleid en het beheer van de beleggingen. Het pensioenfonds verlangt van alle leidinggevenden en medewerkers in de organisatie er op toe te zien dat gehandeld wordt in overeenstemming met de regels van het beleggingsproces. Dit leidt tot een consistent en beredeneerd beleggingsgedrag, in alle geledingen van de organisatie.

3.2 Beleggingsbeslissingen

Het pensioenfonds beoordeelt elke belegging op grond van risico- en rendementsoverwegingen in relatie tot de verplichtingenstructuur. Het pensioenfonds sluit hierbij geen afzonderlijke beleggingscategorie, –instrument of –techniek uit. Daarentegen werkt het pensioenfonds uiteraard niet mee aan een beleggingstransactie die verboden is, bijvoorbeeld op grond van het internationaal recht. In dit kader heeft het pensioenfonds op het gebied van administratieve organisatie en interne controle concrete maatregelen getroffen ter naleving van antiterrorismewetgeving, in het bijzonder de Sanctiewet 1977 en de op grond van die wet vastgestelde regelingen en besluiten met betrekking tot het financiële verkeer.

Verder onthoudt het pensioenfonds zich van beleggingstransacties indien:

- daardoor strafbare of moreel verwerpelijke gedragingen worden bevorderd;
- die in onmiddellijk verband staan met een schending van mensenrechten of fundamentele vrijheden;
- die in onmiddellijk verband staan met een organisatie waar de omzet bestaat uit wapenproductie.

3.3 Toegepaste wegingmethoden voor beleggingsrisico's

De beleggingen, het beheer van de beleggingen en de beheersing van de aan beleggingen verbonden risico's geschieden met inachtneming van het jaarlijkse beleggingsplan en hoofdstuk 6.3 uit de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota. Voor de generieke sturing van de risico's is strategische allocatie naar de beleggingscategorieën in de beleggingsportefeuille van groot belang. Zie 3.5.

De vermogensbeheerder krijgt via het mandaat van het bestuur beleggingsrichtlijnen. Hierin is ondermeer vastgelegd dat de beheerder het bestuur informeert over gerealiseerde performance en tracking error (risico) zodat het bestuur in haar evaluatie een afweging kan maken of het gerealiseerde resultaat in lijn ligt met het gelopen risico.

Voor kredietrisico's wordt gewerkt met credit ratings. Voor de beheersing van operationele risico's zijn meerdere maatregelen geïmplementeerd waaronder bevoegdhedenregeling, uitwijkbeleid en incidentenmanagement.

3.4 Waarderingsmethode

De beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde.

3.5 Strategische allocatie

In het kader van een integrale benadering van de beleggingen en de verplichtingen wordt de invulling van het beleggingsbeleid gebaseerd op Asset Liability Management (ALM). De ALM-studie is maatgevend voor de verdeling over de beleggingscategorieën, waarbij wordt gestreefd naar een optimale beleggingsportefeuille in combinatie met een consistent premie- en toeslagbeleid. De ALM-studie wordt in beginsel eens in de drie jaren, doch zoveel vaker als het bestuur van het pensioenfonds dat wenselijk acht dan wel wordt verlangd door DNB, uitgevoerd.

Op basis van de visie en macro-economische ontwikkelingen en de financiële markten zal het pensioenfonds de strategische beleggingsmix actief beheren binnen de gestelde bandbreedtes.

Het bestuur kan besluiten de strategische allocatie aan te passen, waarbij met name in onzekere financiële markten wordt beoogd het risicobudget, zoals bepaald volgens het standaardmodel voor het vereist eigen vermogen niet te vergroten en indien gewenst zelfs te verlagen.

Begrippenlijst Verklaring inzake beleggingsbeginselen

Actief beleggen

Op grond van een bepaalde marktvisie wordt afgeweken van de benchmark, om zo te trachten een betere performance te behalen.

ALM

Afkorting van Asset Liability Management, het afstemmen van de beleggingsmix op verplichtingen. Het uitvoeren van een ALM-studie kan een pensioenfonds of verzekeringsmaatschappij behulpzaam zijn bij het kiezen van de juiste beleggingsmix. Een ALM-studie kent de volgende aspecten:

1. het in kaart brengen van de financiële stromen;
2. de simulatie van toekomstige financiële posities;
3. de samenhang met de economische omgeving;
4. de vergelijking van beleidsvarianten.

Beleggingsmix

De verdeling van beleggingen over verschillende beleggingscategorieën, zoals bijvoorbeeld: aandelen, onroerend goed en vastrentende waarden met een nadere onderverdeling in binnen- en buitenlandse beleggingen.

Beleggingsbeleid

Een pensioenfonds is verplicht om op solide wijze te beleggen. Het beleggingsbeleid van een pensioenfonds is enerzijds gericht op het zoveel mogelijk uitsluiten van beleggingsrisico's en anderzijds op het behalen van een zo hoog mogelijk rendement. Bovendien moet de afstemming van beleggingen op de verplichtingen juist zijn: het pensioenfonds moet op het juiste moment aan haar verplichtingen kunnen voldoen. Om optimaal aan deze uitgangspunten te voldoen is een juiste samenstelling van de beleggingsmix noodzakelijk, die met behulp van een ALM-studie kan worden vastgesteld.

Beleggingsfondsen

Een beleggingsfonds is in feite een 'verzamelpunt' voor beleggers. Op dat punt komt het geld van alle in het betreffende fonds investerende beleggers samen. Het totaalbedrag wordt het fondsvermogen genoemd. Beleggen middels een beleggingsfonds is een efficiënte manier om een adequate spreiding te bewerkstelligen.

Benchmark (index)

Een objectieve maatstaf voor zowel de samenstelling als de performance van het belegde vermogen. Een benchmarkindex is een mandje van -bijvoorbeeld- een aantal aandelen. In beginsel bepaalt de totale waarde van alle uitstaande aandelen de waarde van een index; fluctuaties in de waarde van de index worden derhalve veroorzaakt door koersfluctuaties van de in de index opgenomen aandelen. Bekende voorbeelden van indices zijn AEX, CBS en Dow Jones.

Commodities

Letterlijk betekent het grondstoffen. Beleggen in commodities is direct investeren in grondstoffen of indirect via bijvoorbeeld termijncontracten, waarbij de waarde is gebaseerd op

grondstoffen. Verhandelde grondstoffen zijn onder andere energie, metalen en landbouwproducten.

Derivaten

Afgeleide financiële instrumenten, dat wil zeggen financiële contracten, waarvan de waarde wordt afgeleid van een onderliggende waarde (bijv. een aandeel), een referentieprijis of een index (bijv. de AEX-index). De hoofdvormen van derivaten zijn opties, futures contracten en forward contracten.

Indexatie

Indexatie is het van tijd tot tijd aanpassen van het reeds opgebouwde pensioen aan de algemene stijging van de lonen en prijzen. Hierdoor wordt met het opgebouwde pensioen ook in de toekomst dezelfde koopkracht behouden. Het is met andere woorden waardevast.

Governance

De wijze waarop de besluitvormingsprocessen omtrent het beleggingsbeleid binnen pensioenfondsen zijn georganiseerd.

Mandaat vermogensbeheer

Het mandaat vermogensbeheer, ook wel beleggingsrichtlijnen of beleggingsinstructie genoemd, bevat de beleggingstechnische afspraken over het beheer van het vermogen. Het mandaat wordt vastgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur en bevat alle restricties waarbinnen een vermogensbeheerder vervolgens naar eigen inzicht mag beleggen.

Marktwaaarde

Waarde van een beleggingsobject als het op dit moment zou worden verkocht.

Monitoring

Monitoring is het continue proces van overzicht van de consequente en juiste werking van de controlemaatregelen. Deze monitoring kan door het pensioenfonds zelf gebeuren of uitbesteed worden aan een onafhankelijk orgaan (bijv. audit). Monitoring maakt integraal deel uit van het controlesysteem.

Onroerend goed

Men kan direct en indirect beleggen in onroerend goed. Direct beleggen kan men door woningen of winkels aan te kopen. Indirect kan men investeren door participaties in beleggingsfondsen aan te kopen die beleggen in onroerend goed.

Outperformance

Het verschil tussen het behaalde rendement en het rendement van de benchmark (positief of negatief). Dit verschil geeft aan hoeveel waarde is toegevoegd door middel van actief beleggen. Outperformance wordt ook wel 'alpha' genoemd. Deze wordt in de kwartaalrapportage van de vermogensbeheerder gerapporteerd.

Passief beleggen

Hieronder kan worden verstaan indexbeleggen of buy and hold beleggen. Het is gericht op het zo laag mogelijk houden van de transactiekosten.

Performance

De performance van (een deel van) het vermogen is het totale rendement op marktwaarde. Deze performance wordt normaliter vergeleken met de performance van de benchmark(index). Door middel van een zogenoemde performance attributie-analyse wordt het verschil tussen deze beiden op een kwantitatieve wijze verklaard.

Strategische beleggingsmix

De lange termijn verdeling van het vermogen over de verschillende beleggings-categorieën (aandelen, vastrentende waarden, onroerend goed). Deze verdeling wordt veelal gebaseerd op een ALM-studie.

Tracking error

Statistische maatstaf die weergeeft hoe groot de kans is dat de outperformance zal afwijken van nul. De tracking error is gelijk aan de standaarddeviatie van de outperformance. Het is een goede maatstaf voor het meten van het extra risico van de portefeuille ten opzichte van de benchmark. Een hoge tracking error betekent veel kans op een rendement ver onder of boven de benchmark en dus veel extra risico ten opzichte van de benchmark.

Rating

De rating van een belegging of een onderneming geeft het kredietrisico of debiteurenrisico van een bepaalde belegging weer. Vastrentende waarden hebben bijvoorbeeld pas voldoende kwaliteit vanaf een bepaalde kredietwaardigheid, voorzien van een rating BBB, A, AA of AAA. De ratings worden vastgesteld door gespecialiseerde bureaus.

Valutahedging

Het afdekken van valutarisico door middel van valutatermijn-transacties (forward contracts).

Vastrentende waarden

Verzamelnaam voor beleggingen waarop in beginsel een vaste rentevergoeding en een vaste looptijd geldt. Voorbeelden van vastrentende waarden zijn obligaties, onderhandse leningen en hypotheekleningen. Deze beleggingen worden ook wel als risicomijdend aangeduid.

Vermogensbeheerder

Een professionele beheerder van vermogens voor organisaties (zoals pensioenfondsen, verzekeringsmaatschappijen, enz.) en/of vermogende particulieren.

Vermogensbeheerders zijn vaak onderdeel van een bank, dan wel financiële instelling, maar kunnen ook een onafhankelijke organisatie zijn. In Nederland kunnen vermogensbeheerders zich onder bepaalde voorwaarden laten registreren bij de Autoriteit Financiële Markten.

Waardestijl (value style)

Beleggingsstijl waarbij met name in aandelen wordt belegd van bedrijven die als relatief goedkoop kunnen worden gekwalificeerd.

Zakelijke waarden

Verzamelnaam voor beleggingen in aandelen en beleggingen in onroerend goed. Deze beleggingen worden ook wel aangeduid als risicodragend.

Bijlage 2 – Financieel Crisisplan

1. Inleiding

In dit financieel crisisplan legt het bestuur van Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland vast hoe het bestuur handelt als het fonds in een crisissituatie terecht komt.

2. Doelstelling pensioenfonds

Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland voert de pensioenregeling uit zoals overeengekomen door sociale partners.

In de statuten is vastgelegd dat de stichting ten doel heeft binnen de perken van haar middelen pensioen te verlenen aan personen die volgens het pensioenreglement daarop aanspraak kunnen doen gelden en wel in de gevallen en onder de voorwaarden zoals nader geregeld in dat pensioenreglement.

In het reglement is het ambitieniveau van toeslagverlening beschreven. Het Bestuur streeft ernaar jaarlijks een toeslag te verlenen van 100% van het van toepassing zijnde indexcijfer.

In de ABTN is het premie-, toeslag en beleggingsbeleid van de stichting uitgewerkt. Daarnaast is in de ABTN ook een mogelijk kortingsbeleid beschreven. Verder is beschreven wat de organisatie en risicobeheerprocedures van het fonds zijn.

Risico's zijn nader uitgewerkt in het risicodocument.

In dit crisisplan wordt beschreven wanneer er sprake is van een crisis en het bestuurlijk handelingsplan in werking treedt. Een financiële crisis kan gedefinieerd worden als de financiële situatie waarbij de doelstelling(en) van het pensioenfonds niet meer waargemaakt kan (kunnen) worden. Hiervan is sprake als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de kritische dekkingsgraad.

Deze situatie zal doorgaans ontstaan door langdurig lagere rendementen en/of dalende rentestand, maar kan ook ontstaan door korte termijn volatiliteit op de financiële markten.

3. Kritische dekkingsgraden van Stichting Pensioenfonds Fresenius Nederland

<i>Beleidsdekkingsgraad</i>	<i>Meetmoment</i>	<i>Gevolgen</i>
> bovengrens toeslagverlening (ca. 130%)	30 september	Herstel van kortingen en gemiste toeslagen mogelijk Premiekorting of –restitutie mogelijk
<110%	30 september	Geen indexatie
> 110% en < ca. 130%	30 september	Geen volledige indexatie
< vereist eigen vermogen (circa 118,2%)	Einde jaar	herstelplan opstellen
< minimaal vereist eigen vermogen (circa 104,5%)	Einde jaar	Indien gedurende 5 achtereenvolgende meetmomenten korting onvoorwaardelijk
< 100%	Einde jaar	Geen waarde-overdrachten
< lager dan de kritische dekkingsgraad .	Einde jaar	Korting doorvoeren zodat dekkingsgraad weer op het herstelpad komt.

Op basis van de gehanteerde parameters in het in 2015 ingediende herstelplan blijkt dat de kritische dekkingsgraad, waarbij geen herstel zonder aanvullende maatregelen meer mogelijk is, ca. 86% bedraagt.

Specifiek aandachtspunt

Daarnaast is het bestuur van mening dat er ook sprake is van een crisissituatie wanneer: de premie niet toereikend is en de jaarlijkse opbouw van NP en OP beperkt wordt omdat:

- de premie niet kostendekkend is of
- de premie niet bijdraagt aan herstel.

4. Maatregelen die ter beschikking staan

a) Aanpassen beleggingsbeleid

Door verlaging van het risico daalt het vereist eigen vermogen. Hiermee kan ook de kans op een nog lagere dekkingsgraad vermeden worden. Echter, minder risico betekent vaak ook een kleinere kans op rendement, waardoor in de praktijk het herstelpad mogelijk langer is. Ook kan de wijziging van het beleggingsbeleid ertoe leiden dat de verwachtingen ten aanzien van het indexeren van aanspraken wijzigen.

Het valt naar onze mening onder het ‘prudent person-beginsel’, om het beleggingsbeleid zodanig vast te stellen dat de risico’s en verwachtingen op lange termijn kunnen worden gerealiseerd. Daarom toetst het bestuur periodiek of het vigerende beleggingsbeleid nog het meest effectief is (ALM-studie) en of de indexatie-ambitie gerealiseerd kan worden (haalbaarheidstoets). Bij een ALM-studie worden verschillende beleggingsmixen doorgerekend om te onderbouwen wat een optimale risico-rendementsverhouding is.

- b) **Aanpassen indexatiebeleid**
 Het toeslagbeleid is ongewijzigd ten opzichte van het in de ABTN geformuleerde beleid. Bij een dekkingsgraad van ca. 130% of hoger worden de toeslagen volledig toegekend en bij een dekkingsgraad onder de 110% worden geen toeslagen verleend. Bij een dekkingsgraad tussen de 110% en de ca. 130% worden toeslagen naar rato toegekend.
- c) **Aanpassen premiebeleid**
 In de uitvoeringsovereenkomst is vastgelegd dat de gedempte kostendekkende premie de feitelijk af te dragen premie is. De premie kan door het Bestuur worden verhoogd ingeval er sprake is van een vermogenstekort, tot een maximum van 30%.
- d) **Beperking opbouwpercentage**
 In een situatie dat er onvoldoende premie binnenkomt voor het volledig opbouwen van de aanspraken van actieven moet het bestuur de opbouw zodanig aanpassen, dat de premie voldoet aan wet- en regelgeving. Een premie die ontoereikend is kan veroorzaakt worden doordat de premie niet kostendekkend is.
 De toets op de kostendekkendheid van de premie gebeurt door de feitelijke premie af te zetten tegen de kostendekkende premie zoals beschreven in de ABTN.
 Het bestuur van het fonds is gehouden om het opbouwpercentage zodanig te verlagen dat de premie wel voldoet aan de eisen van wet- en regelgeving.
- e) **Kortingsmaatregel**
 Indien in de resterende looptijd van het herstelplan niet toegewerkt kan worden naar het vereist eigen vermogen zal een kortingsmaatregel als laatste maatregel genomen moeten worden. Dat zelfde geldt bij een situatie dat het fonds niet tijdig uit een dekkingstekort geraakt.

5. Inzetbaarheid van de maatregelen

Indien niet binnen de gestelde termijnen het reservetekort door herstellpremie en toeslagmatiging kan worden opgeheven, resteren de volgende maatregelen:

- a) Terugbrengen risico's beleggingsbeleid om verdere daling te voorkomen.
 - Deze maatregel kan direct genomen worden.
- b) Aanpassen indexatiebeleid
 - Deze maatregel is aan het begin van een jaar te nemen.
- c) Extra premiebetaling door de werkgever. In de uitvoeringsovereenkomst is een maximum opgenomen van 30%.
 - Deze maatregel is daarmee beperkt qua inzetbaarheid.
- d) Beperking opbouw nieuwe pensioenaanspraken.
 - Snel inzetbaar, maar geen effect op reeds opgebouwde aanspraken.
- e) Korting van nominale pensioenen.
 - Een uiterste maatregel, na aankondiging binnen een jaar inzetbaar.

Het bestuur kan gemotiveerd van deze volgorde afwijken.

6. Indicatie financieel effect van de maatregelen

- a) Het wijzigen van het beleggingsbeleid heeft geen invloed op de beleidsdekkingsgraad.
- b) Een volledige indexatie waarbij de actieven 3% en de inactieven 1,4% ontvangen resulteert in een last van circa € 1.500.000. Het achterwege laten van een dergelijke indexatie toekenning heeft een positief effect op de dekkingsgraad van circa 2%.
- c) Een 1% hogere premie bedraagt circa € 65.000 en geeft een circa 0,3% hogere dekkingsgraad.
- d) Beperking van de opbouw heeft geen invloed op de dekkingsgraad.
- e) Een korting van 1% op de pensioenaanspraken en -rechten levert circa 1% dekkingsgraad punt op.

7. Wijze van doorvoeren korting/herstel

In beginsel gelden voor korten en herstel de volgende uitgangspunten:

- a) Alle opgebouwde en ingegane pensioen worden evenredig gekort.
- b) De ingegane pensioenen worden na een eventueel herstel weer verhoogd naar het oorspronkelijke, niet-gekorte bedrag. Er wordt geen nabetaling gedaan.
- c) De opgebouwde pensioenen die nog niet zijn ingegaan, worden na een eventueel herstel verhoogd met het bedrag waarmee is gekort.

Het bestuur kan hiervan gemotiveerd afwijken.

8. Volgorde inzet middelen

Indien de financiële positie zich herstelt, worden de beschikbare middelen in de volgende volgorde ingezet:

1. Toeslagverlening volgens reglement.
2. Herstel van korting op nominale pensioenen.
3. Inhaal toeslagverlening .
4. Premiekorting voor actieve deelnemers en werkgever.

9. Besluitvormingsproces

Het beleid van het pensioenfonds is vastgelegd in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN). Dat geldt ook voor het beleid in een crisissituatie zoals in deze notitie is beschreven. Het bestuur zal zorgvuldige besluitvorming nastreven. Besluitvorming gebeurt volgens de regels van de statuten.

In geval van een crisis kan op zeer korte termijn het beleggingsbeleid worden aangepast. Hiermee kan neerwaarts risico beperkt worden.

10. Communicatie met de belanghebbenden

De beleidsdekkingsgraad wordt jaarlijks in het jaarverslag gepubliceerd en onder de deelnemers verspreid. Het bestuur communiceert via nieuwsbrieven over de actuele financiële positie van het pensioenfonds. Het beleid van een eventuele korting zal tijdig aan de werkgever en de deelnemers worden meegedeeld. Een voorgenomen besluit tot korten wordt direct aan alle belanghebbenden gecommuniceerd.

Wie worden geïnformeerd en hoe:

Informereren dat er een crisis is:

- Sponsor, mondeling en schriftelijk
- Deelnemers, via nieuwsbrief en via mail.

Vervolginformatie over te nemen maatregelen zoals in dit crisisplan is vastgelegd. Hierbij te denken aan bijvoorbeeld concreet kortingspercentage per ingangsdatum voor alle deelnemers:

- Sponsor, mondeling en schriftelijk
- Deelnemers, via nieuwsbrief en via mail
- Toezichthouder.

11. Beoordeling actualiteit financieel crisisplan

Jaarlijks wordt het financiële crisisplan op actualiteit beoordeeld samen met de ABTN.

Bijlage 3 – Investment Beliefs

- 1) Beleggingsrisico wordt op lange termijn beloond en levert daarmee een belangrijke bijdrage aan het bereiken van de doelstelling van het pensioenfonds.**

Het pensioenfonds is bereid beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het pensioenfonds te realiseren. De mate waarin het bestuur beleggingsrisico's wil lopen is afhankelijk van de specifieke kenmerken van het pensioenfonds, waarbij nominale en waarde vaste toezeggingen worden afgewogen.

Dit betekent dat het risicoprofiel en het strategisch beleggingsbeleid in de ALM-studie in belangrijke mate wordt vastgesteld op basis van onder andere de afweging tussen de kans en de mate van korting en het verwachte pensioenresultaat.

- 2) De governance van het pensioenfonds moet zijn afgestemd op de complexiteit van de portefeuille.**

Het pensioenfonds belegt alleen in beleggingscategorieën die het bestuur begrijpt en die voldoende transparant zijn. Mocht blijken dat de doelstellingen van het pensioenfonds beter bereikt kunnen worden met een meer complexe portefeuille, dan zal het bestuur beoordelen of het governance budget – de beschikbare tijd, kennis en middelen – van het fonds kan worden vergroot.

Voor het beleggingsbeleid betekent dit dat niet alle beleggingscategorieën passend zijn. Het pensioenfonds maakt gebruik van 'investment cases' om vast te stellen of een beleggingscategorie waarde toevoegt en passend is. Daarnaast dienen kaders te worden gesteld voor de beleggingscategorieën. De kaderstelling betreft een uitgebreide uitwerking met voorkeuren waar het mandaat en de vermogensbeheerder aan dienen te voldoen.

- 3) Het pensioenfonds heeft een voorkeur voor passief beleggen, tenzij het in minder efficiënte markten loont om actief beheer toe te passen.**

Het bestuur is van mening dat het doorgaans niet mogelijk is om een eenvoudige index in ontwikkelde, publieke markten systematisch en kosten efficiënt te verslaan. Op basis van verschillende factoren per categorie/markten wordt echter beoordeeld of de toegevoegde waarde na kosten actief beheer kan rechtvaardigen.

De return portefeuille van het pensioenfonds wordt passief belegd; de matching portefeuille actief. Het bestuur evalueert met beleggingsfondsen die een meer actieve strategie hanteren meer intensief dan passieve beleggingen. Om de toegevoegde waarde van het actief beheer van de matching te beoordelen wordt op kwartaalbasis gemonitord en jaarlijks geëvalueerd.

- 4) Hogere kosten zijn voor het pensioenfonds acceptabel zolang de belegging naar verwachting leidt tot een hoger netto rendement.**

Het bestuur vindt kosten belangrijk maar het is uiteindelijk het rendement na kosten dat het belangrijkste is. Hiermee heeft het pensioenfonds als belangrijke taak om per beleggingscategorie te beoordelen of de belegging en de manier waarop de belegging

is geïmplementeerd voldoende waarde toevoegt. Het bestuur wenst niet te betalen voor extra complexiteit.

De beoordeling van de kosten voor het beleggingsbeleid door het bestuur is in lijn met de voorkeur voor passief beleggen.

5) Diversificatie verbetert het risico-rendementsprofiel.

Voor het bestuur is spreiding over beleggingscategorieën een belangrijk uitgangspunt maar geen doel op zich. Ook bij de spreiding van de beleggingsportefeuille dient rekening te worden gehouden met governance en kosten aspecten.

Op basis van een ALM-studie wordt de toegevoegde waarde van beleggingscategorieën beoordeeld. Een beleggingscategorie wordt alleen toegevoegd als het risico-rendementsprofiel hierdoor verbetert.

6) Rente-afdekking is een strategische keuze.

Een beperkt renterisico, oftewel een rentegevoeligheid van de beleggingen die aansluit bij de beleggingen is voor het bestuur het uitgangspunt, waarbij rekening wordt gehouden met de verdeling over looptijden. Hierbij zijn marktwaarden leidend en wordt de impact van de UFR rente als randvoorwaarde meegewogen. Extreme omstandigheden kunnen aanleiding zijn om de mate van renteafdekking aan te passen.

De mate van renteafdekking wordt vastgesteld op basis van een ALM-studie. In de ALM-studie wordt de mate van renteafdekking beoordeeld rekening houdend met de in de ALM-studie veronderstelde renteontwikkelingen.

7) Valutarisico levert naar verwachting op de langere termijn geen extra rendement op.

De verplichtingen van het pensioenfonds zijn in Euro's. Het aangaan van beleggingen in andere valuta gaat derhalve gepaard met valutarisico's. Indien kosten efficiënt mogelijk worden deze valutarisico's afgedekt.

Het valutarisico van de belangrijkste en meest liquide valuta worden afgedekt. Valuta in emerging markets worden niet afgedekt in verband met economische groeiverwachtingen en hoge kosten.

8) Tactisch beleid wordt sporadisch beloond.

Het bestuur is van mening dat weinig vermogensbeheerders in staat zijn om waarde toe te voegen door tactisch beleid, oftewel het op het juiste moment uitruilen van beleggingscategorieën.

Het pensioenfonds voert derhalve zelf geen tactisch beleid. Daarnaast is pensioenfonds terughoudend in het toestaan van tactisch beleid door de geselecteerde vermogensbeheerder(s). Dit wordt alleen toegestaan na gedegen

onderzoek naar capaciteiten van de vermogensbeheerder op gebied van tactisch beleid en bewezen track-record.

9) Het pensioenfonds hanteert bij de invulling van het beleid, voor zover mogelijk, ESG criteria.

Gegeven de beperkte middelen is het pensioenfonds is het bestuur voor het ESG beleid afhankelijk van derden. Daarbij stelt het pensioenfonds dat het alleen zaken wil doen met vermogensbeheerders die de UNPRI (United Nations Principles for Responsible Investments) hebben ondertekend. Daarnaast is ESG beleid een belangrijk criterium bij de selectie van beleggingsfondsen.

Het pensioenfonds is belegd in aandelenfondsen waarin:

- Bedrijven worden uitgesloten die handelen in strijd met de UN Global Compact principles
- Bedrijven worden uitgesloten die zich bezighouden met de productie van controversiële wapens
- De dialoog wordt aangegaan met een aantal van deze bedrijven die hieraan niet voldoen
- Stemrecht wordt uitgeoefend op aandeelhoudersvergaderingen in Europa

Bijlage: Uitkomsten Investment Beliefs

1. Doelstelling van de beleggingen

De beleggingen moeten gericht zijn op het nu en in de toekomst kunnen voldoen aan de verplichtingen van het pensioenfonds. Risico moet beschouwd worden in termen van waarschijnlijkheid dat niet aan de verplichtingen voldaan kan worden.

2. Beleggingsbeleid: risico of rendement?

Een goed beleggingsbeleid is gericht op zowel risicobeheer als op het behalen van rendement.

3. Risico-rendement

Het pensioenfonds onderkent dat rendement alleen kan worden bereikt met het nemen van risico, terwijl risico geen garantie geeft dat er rendement zal worden gegenereerd.

4. Diversificatie

Diversificatie verhoogt de efficiëntie van het genomen risico en kan de risico-rendement verhouding verbeteren.

5. Contraire posities en horizon

Het pensioenfonds is zich er met name van bewust dat waarderingen, langere tijd dan het pensioenfonds zich kan permitteren, kunnen afwijken van een gemiddelde.

6. Actief- passief binnen asset classes

Sommige markten zijn efficiënt, andere niet: ontwikkelde markten zoals de VS zijn zeer efficiënt waardoor goed overwogen moet worden of actief beheer opweegt tegen passief beheer. Voor andere markten, geldt dat actief beheer waarde kan toevoegen. Het pensioenfonds heeft de voorkeur voor passief beleggen, tenzij het in minder efficiënte markten loont om actief beheer toe te passen.

7. Strategische asset allocatie

De strategische mix wordt bepaald op basis van de ALM studie. Hierbij laat het bestuur zich adviseren door de externe beleggingsadviseur.

8. Belang beleggingsmix versus belang passief-actief

Een goed geconstrueerde beleggingsmix is belangrijker voor lange termijn succes dan actief management.

9. Kosten

Het pensioenfonds acht het belangrijk om de kosten die verband houden met het beleggingsbeleid goed in ogenschouw te nemen en acht hogere kosten acceptabel zolang de belegging leidt tot een (verwacht) extra netto rendement.

10. Transparantie

Het pensioenfonds streeft naar transparantie in de aard van haar beleggingen. Dientengevolge behoort het pensioenfonds alleen te beleggen in instrumenten die voldoende transparant zijn voor de organisatie.

11. Derivaten

Het pensioenfonds acht derivaten nuttig voor het afdekken van risico's en het reduceren van kosten.

12. Complexiteit

De complexiteit van de beleggingen moet in overeenstemming zijn met de kennis en governance binnen de organisatie.

13. Rolverdeling bestuur-extern

Het bestuur stelt het beleggingsbeleid vast en de uitvoering daarvan ligt bij andere partijen.

14. Verantwoord beleggen en rendement

Het pensioenfonds waardeert goed bestuur en maatschappelijk verantwoord beleggen als belangrijk en streeft ernaar haar portefeuille in lijn hiermee in te richten. Het pensioenfonds wil alleen zaken doen met vermogensbeheerders die de UNPRI (United Nations Principles for Responsible Investments) hebben ondertekend.

Bijlage 4 – Toetsing prudent person

Artikel 135 van de pensioenwet en artikel 13 van het Besluit FTK Pensioenfondsen vormen de basis voor de toetsing van het strategisch beleggingsbeleid van het pensioenfonds aan de prudent person regel. Het bestuur heeft op de volgende zeven onderdelen getoetst of het pensioenfonds een beleggingsbeleid heeft dat voldoet aan de beginselen van prudent person:

a. Beleggingsbeleid in het belang van de aanspraak- en pensioengerichtigden

Het bestuur stelt het beleggingsbeleid vast met behulp van een ALM studie. Op basis van deze studie is een strategische beleggingsmix gekozen waarbij de kans op onderdekking, de mate van toeslag verlening en de premiehoogte als efficiënt is beoordeeld. De laatste ALM is uitgevoerd begin 2018, rekening houdend met het nFTK en ook de UFR rente curve per 15 juli 2015

b. Veiligheid, kwaliteit, liquiditeit en rendement van portefeuille als geheel

Voor het uitvoeren van de ALM studie is gebruik gemaakt van externe expertise. Het bestuur heeft de vermogensbeheerder beperkingen opgelegd op basis van de vastgestelde beleggingsbeginselen. De vermogensbeheerder mag alleen beleggen in gereuleerde markten volgens het door het pensioenfonds opgestelde mandaat. Het bestuur bewaakt per kwartaal of de betreffende beleggingen conform mandaat worden uitgevoerd.

Het bestuur stelt jaarlijks een beleggingsplan op.

c. De beleggingen die ter dekking van de verplichtingen worden aangehouden worden belegd op een bij aard en duur van de toekomstige pensioenverplichtingen past.

Het bestuur geeft de vermogensbeheerder een beleggingsinstructie waarbij voor de vastrentende waarden het kasstroom profiel van de pensioenverplichtingen leidend is.

In het mandaat is bepaald welke delen van de portefeuille bedoeld zijn voor de rente afdekking en welke instrumenten gebruikt mogen worden.

Het bestuur bewaakt de werkelijke renteafdekking en geeft indien nodig een instructie aan de vermogensbeheerder om te rebalanceren. Deze instructie is gebaseerd op de uitgangspunten van de ALM studie.

d. De beleggingen worden hoofdzakelijk op gereulemateerde markten belegd.

Het bestuur staat in het mandaat alleen beleggingen toe in gereulemateerde markten

e. Beleggingen in derivaten zijn toegestaan voor zover deze bijdragen aan vermindering van het risicoprofiel of een doeltreffend portefeuille beheer mogelijk maken.

In de ABTN en als uitwerking in het mandaat is vastgelegd dat gebruik kan worden gemaakt van derivaten als afgeleide beleggingsinstrumenten, niet als een aparte beleggingscategorie. De vermogensbeheerder mag slechts van derivaten gebruik maken om:

- de risicograad van de beleggingsportefeuille te verlagen;
- tactische wijzigingen in de portefeuille op een efficiënte wijze tot stand te brengen.

f. Diversificatie

Het fonds bestuur houdt bij de vaststelling van het beleggingsbeleid rekening met voldoende diversificatie over regio's, krediet rating en sectoren. Er wordt minder dan 5% in de bijdragende onderneming geïnvesteerd.

g. Waardering van de beleggingen op marktwaarde

Het bestuur kiest voor beleggingen die direct (level 1) of via afgeleide waardering (level 2) kunnen worden vastgesteld.

Het bestuur concludeert aan de hand van de hierboven uitgevoerde toets dat het beleggingsbeleid van het pensioenfonds voldoet aan de beginselen van prudent person.